

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Komparace hospodářských politik České a Slovenské republiky v oblasti
přijetí eura

Comparison of the economic policies of the Czech and Slovak republic in
the process of the Euro adoption

Student: Bc. Eva Tomečková

Vedoucí diplomové práce: Ing. Zuzana Kučerová, Ph.D.

Ostrava 2010

Zadání diplomové práce

Student:

Bc. Eva Tomečková

Studijní program:

N6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor:

6210T004 Eurospráva

Specializace:

00 Eurospráva

Téma:

**Komparace hospodářských politik České a Slovenské republiky v oblasti
přijetí eura**

**Comparison of the Economic Policies of the Czech and Slovak Republic
in the Process of the Euro Adoption**

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
  2. Měnová integrace v EU
  3. Hospodářská politika ČR
  4. Hospodářská politika SR
  5. Komparace hospodářských politik České a Slovenské republiky v oblasti přijetí eura
  6. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

BALDWIN, R.; WYPLOSZ, CH. *Ekonomie evropské integrace*. Praha: Grada Publishing, 2008.
480 s. SBN 978-80-247-1807-1.

DĚDEK, O. *Historie Evropské měnové integrace: od národních měn k euru*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008. 260 s. ISBN 978-80-7400-076-8.

DE GRAUWE, P. *Economics of monetary union*. 7th edition. Oxford: Oxford University Press, 2007.
281 s. ISBN 978-0-19-929780-1.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Zuzana Kučerová, Ph.D.**

Datum zadání: 20.11.2009

Datum odevzdání: 30.04.2010

doc. Ing. Karel Skokan, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Místopřisežné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně. Všechny použité zdroje uvádím v seznamu použitých pramenů a literatury.

Ostrava
26. dubna 2010

Bc. Eva Tomečková

Děkuji vedoucí práce Ing. Zuzaně Kučerové, Ph.D. za odbornou pomoc při tvorbě diplomové práce.

Obsah

1	Úvod.....	9
2	Měnová integrace v EU	11
2.1	Počátky měnové integrace	11
2.1.1	Brettonwodský systém.....	11
2.1.2	Měnová spolupráce v Evropě	12
2.1.3	Had v tunelu.....	13
2.2	Evropský měnový systém	13
2.2.1	ECU	14
2.2.2	Kurzový mechanismus (ERM)	14
2.2.3	Úvěrový mechanismus.....	15
2.2.4	Hodnocení EMS.....	15
2.3	Hospodářská a měnová unie	15
2.3.1	Konvergenční kritéria	17
2.4	Evropská centrální banka (ECB)	18
2.4.1	Evropský systém centrálních bank	19
2.4.2	Nezávislost ECB	20
2.4.3	Strategie ECB	21
2.4.4	Nástroje měnové politiky ECB	22
2.5	Pakt stability a růstu.....	23
2.5.1	Výhody a nevýhody společné měny	25
2.6	Členské země nezapojené do měnové unie.....	26
2.6.1	Kurzový mechanismus ERM II	27
2.7	Teorie optimální měnové oblasti	28
2.7.1	Asymetrické šoky	29
2.8	Shrnutí.....	29
3	Hospodářská politika ČR	32
3.1	Charakteristika České republiky	32
3.1.1	Ekonomický a politický vývoj v období 1990 - 1993	32
3.1.2	Období od roku 1994 do roku 2000.....	34
3.1.3	Období od roku 2001 do 2009	36
3.2	Reformy v ČR.....	38
3.2.1	Daňová reforma	38

3.2.2	Důchodová reforma v ČR	40
3.2.3	Reforma zdravotnictví	42
3.3	ČR z hlediska přijetí eura.....	45
3.3.1	ČR a stav přistoupení k eurozóně	46
3.4	ČR v době hospodářské krize	48
3.5	Fiskální a monetární politika v roce 2010	50
3.5.1	Fiskální politika	50
3.5.2	Měnová politika	51
3.6	Shrnutí.....	53
4	Hospodářská politika SR	54
4.1	Charakteristika Slovenské republiky	54
4.1.1	Ekonomický a politický vývoj SR od roku 1993.....	54
4.2	Reformy na Slovensku.....	56
4.2.1	Daňová reforma	57
4.2.2	Důchodová reforma	58
4.2.3	Reforma zdravotnictví	59
4.2.4	Reforma sociálního systému a trhu práce	61
4.2.5	Reforma školství	62
4.2.6	Reforma veřejné správy	63
4.2.7	Reforma podnikatelského prostředí	64
4.2.8	Reforma řízení veřejných financí	64
4.3	SR z hlediska přijetí eura	65
4.3.1	Historie vstupu Slovenska do měnové unie	65
4.3.2	Dosavadní zhodnocení eura na Slovensku.....	67
4.4	Slovensko v době hospodářské krize	69
4.5	Fiskální a měnová politika pro období 2010	71
4.5.1	Fiskální politika	71
4.5.2	Měnová politika	72
4.6	Shrnutí.....	72
5	Komparace hospod. politik České a Slovenské republiky v oblasti přijetí eura.....	74
5.1	Oblast ekonomických reforem.....	74
5.1.1	Daňová reforma	74
5.1.2	Důchodová reforma	75
5.1.3	Reforma zdravotnictví	75

5.2	Ekonomický vývoj	76
5.3	Oblast politická	77
5.4	Plnění maastrichtských kritérií	80
5.5	Shrnutí.....	81
6	Závěr	82
	Seznam použité literatury	84
	Seznam zkratk	
	Seznam tabulek	
	Seznam obrázků a grafů	
	Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	
	Seznam příloh	

1 Úvod

Tématem diplomové práce je „Komparace hospodářských politik České a Slovenské republiky v oblasti přijetí eura“.

Společná měna euro se stala významným prohlubujícím integračním prvkem Evropské unie. Euro jako měna jednoho z nejvýznamnějších hospodářských center světa zaujímá místo v globální ekonomice. Má široké uplatnění v mezinárodním obchodě. Nezanedbatelnou funkci však plní i v zemích, kde není zákonným platidlem. Tyto země totiž mají uloženou část svých devizových rezerv v eurech. Euro je tak po americkém dolaru druhou nejrozšířenější a nejuznávanější měnou, používanou při placení za zboží a služby a sloužící jako uchovatel hodnoty.

Zavedení eura je proces s mnoha aspekty. Na jedné straně přináší řadu výhod, jakými jsou například jednodušší cestování nebo vyšší makroekonomická stabilita. Má však i své nevýhody, a to zejména v podobě ztráty samostatné měnové politiky.

Česká i Slovenská republika se vstupem do EU dne 1. května 2004 zavázala, že do budoucna přijme euro jako své platidlo a vstoupí do eurozóny. Zatím se to podařilo jen Slovensku.

Cílem této diplomové práce je porovnat hospodářské politiky České a Slovenské republiky od vzniku samostatných států a najít příčiny, které vedly k tomu, že Slovensko přijalo v roce 2009 euro, zatímco Česko na přijetí eura stále čeká.

Na cíl diplomové práce navazuje hypotéza, ve které předpokládám, že Slovensko vstoupilo do eurozóny díky silnému růstu ekonomiky, provedeným reformám a politické vůli přijmout euro.

Pro diplomovou práci byla použita metoda komparace.

Práce se skládá z několika částí. První kapitolou je úvod. Druhá kapitola je teoretická a popisuje měnovou integraci v Evropě. Tato kapitola v sobě zahrnuje postupný vývoj měnové integrace v ES od prvních pokusů o vytvoření společné měny až k dnešní eurozóně. V první části kapitoly je popsán mj. brettonwodský systém, had v tunelu, Evropský měnový systém, vytvoření Hospodářské a měnové unie. Druhá část kapitoly je zaměřena na Evropskou centrální banku, její činnost, strategii, nástroje apod. Poslední část popisuje Pakt stability a růstu, země nezapojené do eurozóny a teorii optimální měnové oblasti.

Třetí kapitola je zaměřena na hospodářskou politiku ČR. V této kapitole se zaměřuji nejprve na postupný vývoj ekonomické a politické situace v ČR od vzniku samostatného státu v roce 1993 do současnosti. Další dílčí subkapitolu tvoří ekonomické reformy v ČR, zaměřené především na reformu daňovou, důchodovou a zdravotnictví. Následuje zhodnocení plnění maastrichtských kritérií ČR a jejich analýza za rok 2009. Dále je obsahem kapitoly vliv celosvětové ekonomické krize na ČR. Poslední dílčí subkapitola popisuje fiskální a monetární politiku ČR pro rok 2010.

Ve čtvrté kapitole popisují hospodářskou politiku SR. Tato kapitola má obdobné obsahové zaměření jako kapitola třetí. Také zde nejprve popisují vývoj SR od 90. let do současnosti. Dále provedené reformy realizované od roku 2004 (daňová, důchodová, zdravotnictví, školství, sociálního systému, veřejné správy, podnikatelského prostředí, řízení veřejných financí). V další dílčí subkapitole popisují vývoj vstupu Slovenska do měnové unie a dosavadní zhodnocení působení eura v této zemi. Následuje dopad ekonomické krize na Slovensko a poslední část je zaměřena na fiskální a monetární politiku Slovenska na období 2009 – 2012 dle stabilizačního programu. Každá kapitola na závěr obsahuje závěrečné shrnutí.

Pátou kapitolu tvoří samotná komparace hospodářských politik České a Slovenské republiky v oblasti přijetí eura. Zde jsem vybrala několik oblastí, které jsem vzájemně u obou zemí porovnála. Šestá kapitola je celkový závěr diplomové práce.

2 Měnová integrace v EU

2.1 Počátky měnové integrace

V historii světové ekonomiky bylo zaznamenáno mnoho procesů měnové integrace i desintegrace. Měnové unie začaly vznikat už v 19. století, kdy převládal bimetalismus. Měnou, která byla používána v mezinárodních vztazích, byly mince ražené ze zlata a stříbra. Měnový kurz mezi zlatem a stříbrem se měnil v závislosti na jejich nálezích a těžbě. Oběh zlatých a stříbrných mincí trval do 50. let 19. století, kdy velké nálezy zlata způsobily, že se stříbrné peníze vytratily na většině evropského kontinentu a měnovým standardem se stalo zlato¹. Standard zlaté mince byl využíván až do počátku první světové války.

Každá válka znamená velkou zátěž pro rozpočet státu. V mnoha zemích se během 1. a 2. světové války rozšířila emise nekrytých státovek, které byly využívány k financování válečných operací. Tím tak docházelo ke znehodnocování peněz a k hospodářskému rozvratu. Na počátku 20. století propukla v řadě zemí hyperinflace (např. v Německu, Maďarsku, Polsku). V poválečném období se proto země snažily o nastolení stabilního měnového systému – obnovení zlatého standardu. To se však nepodařilo.

2.1.1 Brettonwoodský systém

V roce 1930 vznikla celosvětová hospodářská krize, jedním z projevů byla i krize měnová. Většina měn devalvovala a byla zrušena vazba emitovaných peněz na zlato. Krize narušila vzájemné zahraničně obchodní vztahy. Ukázala se potřeba spolupráce jednotlivých zemí. V červenci 1944 se v americkém městě Bretton-Woods konalo z podnětu USA a Velké Británie jednání 44 zemí, které mělo nastolit novou koncepci peněžního systému. Výsledkem bylo uzavření tzv. brettonwoodské dohody.

---

¹ Zlatý standard – základní pravidlo v měnovém systému, kdy je zlato standardním ekonomickým měřítkem. Měna, která je používána jako zúčtovací jednotka, je odvozována od ceny zlata.

Tato dohoda zachovala vůdčí úlohu zlata a amerického dolaru v mezinárodních měnových vztazích, vytvořila nové instituce – Mezinárodní měnový fond a Mezinárodní banku pro obnovu a rozvoj. Dále stanovila povinnost každé zemi stanovit paritní hodnotu své měny oproti dolaru a udržovat fixní devizový kurz s maximální odchylkou $\pm 1\%$ od této parity.

Brettonwoodský systém fungoval do konce 60. let 20. století. V té době v mnoha zemích začala růst inflace, USA začaly mít hospodářské problémy způsobené válkou ve Vietnamu (vzrostl deficit obchodní bilance), naopak některé západní země Evropy zažívaly rychlý hospodářský rozvoj. Inflace snížila hodnotu dolaru jako bezpečného standardu, důvěra v americký dolar poklesla a i přes veškeré snahy USA o zabezpečení zlaté hodnoty dolaru byla v roce 1971 zrušena konvertibilita zahraničních oficiálních dolarových rezerv za zlato.

2.1.2 Měnová spolupráce v Evropě

Problematicke společné měnové politiky nebyla věnována při vzniku EHS (Evropské hospodářské společenství – založeno Belgií, Německem, Francií, Itálií, Nizozemskem a Lucemburskem) v roce 1958 žádná výhradní pozornost. Za měnovou politiku si jednotlivé státy odpovídaly samy. V roce 1962 došli představitelé EHS k závěru, že měnová spolupráce je nezbytným předpokladem pro další integraci spolupráce v hospodářské oblasti. V prosinci 1969 byla skupina expertů pod vedení P. Wernera pověřena vypracováním plánu přechodu členských zemí ES k hospodářské a měnové unii. 8. října 1970 byla Radě ministrů předložena tzv. Wernerova zpráva. Plán obsahoval společnou koncepci fungování hospodářské a měnové unie, která měla být vytvořena v průběhu 10 let ve třech etapách. Plnění plánu neumožnila mezinárodní měnová krize v roce 1971, přesto byla praktická doporučení tohoto plánu použita v budoucnu.

2.1.3 Had v tunelu

Po krachu brettonwoodského systému proběhlo na konci roku 1971 jednání zemí G10.² Výsledkem byly tzv. Smithsoniánské dohody. Na základě těchto dohod se rozšířila oscilační pásma měnových kurzů vůči dolaru z $\pm 1\%$ na $\pm 2,25\%$. Toto rozšíření pásma v konečném důsledku znamenalo, že pokud se kurz jedné měny vůči dolaru nacházel na horní hranici a druhé měny na dolní hranici, vzájemný kurz národních měn dosahoval rozpětí $\pm 4,5\%$. Na základě příliš širokého rozpětí, vůči kterému mělo výhrady řada evropských zemí, byla v roce 1972 přijata nová rezoluce. Na jejím základě měly centrální banky za úkol (viz Dědek, 2008):

- udržovat kurzy svých měn vůči dolaru v rozpětí $\pm 2,25\%$,
- zúžit oscilační pásmo, ve kterém se měny členských zemí mohou volně pohybovat na $\pm 1,125\%$ od základní parity.

Nový systém, který zúžil kurzové rozpětí mezi měnami členských států ES byl pojmenován „Had v tunelu“. V tunelu, který měl šíři 4,5%, se pohybovaly kurzy měn vůči dolaru. Hada, jehož šíře byla 2,25%, tvořily vzájemné kurzy národních měn. Jelikož nadále pokračovalo znehodnocování dolaru, tak Rada ministrů v březnu 1973 zprostila centrální banky povinnosti intervenovat ve prospěch dolaru. Měny členských států se tak mohly volně pohybovat vůči dolaru^{3,4}.

2.2 Evropský měnový systém

Systém Hada se neukázal zcela ideální, volně pohyblivé měnové kurzy vyvolaly měnovou nestabilitu, což mělo za následek ohrožení jednotného vnitřního trhu (článek 26 Smlouvy o fungování Evropské unie uvádí že „*jednotný vnitřní trh zahrnuje prostor bez vnitřních hranic, v němž je zajištěn volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu v souladu s ustanovením Smluv*“).⁵ 27. října 1977 byl německým kancléřem Helmutem Schmidtem a francouzským prezidentem Valérym Giscardem d'Estaingem představen návrh nového společného měnového systému.

² Země skupiny G10 – Belgie, Francie, Itálie, Japonsko, Kanada, Německo, Nizozemsko, Švédsko, Švýcarsko, USA, Velká Británie,

³ Systém volně pohyblivých měn vůči dolaru byl označován jako „měnový had“.

⁴ Viz Dědek (2008, str. 1 – 38)

⁵ Dle ÚZ Evropské právo č. 764 (2010, str. 9)

V prosinci 1978 byl v Bruselu na zasedání Rady ministrů přijat projekt Evropského měnového systému (EMS). Oficiálně byl EMS spuštěn 13. března 1979. Jeho členy se postupně staly všechny členské země ES⁶. Cílem systému bylo obnovit stabilní kurzové vztahy mezi měnami členských zemí a odprostit se od negativního vlivu dolaru.

EMS měl tyto hlavní prvky (viz Dědek, 2008):

- evropská měnová jednotka ECU,
- kurzový mechanismus (ERM),
- úvěrový mechanismus.

2.2.1 ECU

ECU tvořila jeden ze základních prvků EMS. Její hodnota byla odvozována z koše měn členských zemí EMS. Každá z národních měn měla danou váhu, která odpovídala tomu, jak se daná země podílí na vzájemném obchodu a na HDP EHS. K úpravě váhového zastoupení došlo pouze dvakrát, a to vždy, když do EMS přistoupily nové členské státy (poprvé v roce 1978, kdy přistoupilo Řecko, podruhé v roce 1989, kdy přistoupilo Španělsko a Portugalsko).

ECU byla využívána jako (viz Dědek, 2008):

- zúčtovací jednotka v rámci intervenčního a úvěrového mechanismu,
- platební prostředek mezi centrálními bankami členských zemí ES,
- měnová jednotka institucí ES.

2.2.2 Kurzový mechanismus (ERM)

ERM (Exchange Rate Mechanism) byl založen na intervencích centrálních bank, kterými se udržovaly tržní kurzy měn v předem stanoveném pásmu. Směnné kurzy byly pevně stanoveny, ale mohly se přizpůsobovat. Členové ERM povinně udržovali vzájemné kurzy v rozpětí $\pm 2,25\%$.

---

⁶ ES – Evropská společenství : zahrnovala EHS, ESUO, Euratom.

Nastavení vymezeného pásma představovala tzv. paritní mřížka – „*maticová tabulka, zachycující všechny páry centrálních parit a s nimi spojené hranice oscilací*“, jak uvádí Baldwin a Wyplosz (2008, str. 352). Centrální banky na udržení stability kurzů používaly buď marginální intervence (prováděny, pokud hrozilo, že daná měna překročí povolené pásmo) nebo intramarginální intervence (dobrovolné).

2.2.3 Úvěrový mechanismus

Tento mechanismus umožňuje dlouhodobé fungování EMS. Pokud mají centrální banky provádět povinné kurzové intervence, potřebují mít přístup ke zdrojům. Centrální banky si v rámci EMS mohly vypůjčit finanční prostředky, kterými pak mohly zajistit stabilitu své měny. V rámci úvěrového mechanismu mohly země používat mechanismus velmi krátkodobé, krátkodobé a střednědobé finanční výpomoci.

2.2.4 Hodnocení EMS

Obecně převládalo pozitivní hodnocení Evropského měnového systému, především kvůli tomu, že se měny členských zemí postupně stabilizovaly, což bylo podnětem k prohloubení ekonomické integrace. Evropská měnová jednotka ECU se stala jednou z nejstabilnějších měn, byla široce využívána jak soukromým sektorem (obchodní ECU), tak centrálními bankami členských států ES (oficiální ECU).⁷

2.3 Hospodářská a měnová unie

V souvislosti s vytvářením jednotného vnitřního trhu opětovně vyvstala otázka přijetí společné měny. Důležitou osobou této doby se stal předseda Komise Jacques Delors⁸. V roce 1988 požádala Evropská Rada expertní výbor v čele s Delorsem o vypracování konkrétního modelu měnové spolupráce. Na základě tohoto požadavku byla v roce 1989 předložena tzv. Delorova zpráva⁹. Hospodářská a měnová unie (HMU) se měla vytvořit na základě třífázového plánu.

---

⁷ Viz Dědek (2008, str. 55 – 83)

⁸ J. Delors – předseda Evropské Komise v letech 1985 – 1995.

⁹ Zpráva o hospodářské a měnové unii v zemích Evropského společenství.

První etapa byla zahájena 1. července 1990 a její konec byl stanoven na 31. prosince 1993. Během této etapy se měly všechny měny členských zemí zapojit do kurzového mechanismu EMS, prohloubit koordinace hospodářských a měnových politik členských zemí, posílit nezávislost centrálních bank, aj. Ne všechny záměry se podařilo zcela naplnit.

Dalším významným mezníkem při vytváření HMU se stalo přijetí Maastrichtské smlouvy. Smlouva byla podepsána 7. února 1992 a vstoupila v platnost 1. listopadu 1993. Tato smlouva ještě více specifikuje jednotlivé etapy, které byly vytvořeny v rámci Delorovy zprávy.

1. ledna 1994 začala druhá etapa HMU a současně vznikl Evropský měnový institut. Tento institut měl za úkol především připravit podmínky pro zavedení společné měnové politiky, připravit výrobu a distribuci nových bankovek, dohlížet nad Evropským měnovým systémem a vývojem ECU, poskytovat poradenskou činnost.

Třetí etapa přechodu k HMU měla být zahájena nejpozději 1. ledna 1999. Členské země mohly do třetí etapy vstoupit pouze po splnění konvergenčních kritérií (viz subkapitola 2.3.1).

1. ledna 1999 zavedlo euro místo národní měny 11 zemí, které o vstup do měnové unie projeví zájem a současně splnily požadované kritéria. Jednalo se o Belgie, Finsko, Francii, Irsko, Itálii, Lucembursko, Německo, Nizozemí, Portugalsko, Rakousko a Španělsko. Národní měny byly neodvolatelně zafixovány vůči euru. Země vytváří tzv. eurozónu (označení pro země, které zavedly euro). Dánsko a Velká Británie odmítly vstup do měnové unie (byly jim uděleny tzv. „opt-out“ doložky¹⁰). Řecko a Švédsko nesplňovaly konvergenční kritéria. Od 1. ledna 1999 euro nahradilo ECU (v poměru 1:1). Zavádění eura probíhalo postupně, v tzv. přechodném období. V eurech prozatím probíhaly pouze bezhotovostní platby, hotovostní platby byly realizovány nadále v národních měnách. Evropská centrální banka převzala pravomoc nad prováděním měnové politiky zemí eurozóny. V roce 2000 vstoupilo do eurozóny Řecko.

1. ledna 2002 se euro začalo používat i v hotovostní formě, zpočátku souběžně obíhalo s národní měnou dané země, do konce února byly národní měny postupně stahovány z oběhu a nahrazovány euromincemi a eurobankovkami.

---

¹⁰ Opt-out doložka – umožňuje zemi neúčastnit se posledního stupně měnové unie.

2.3.1 Konvergenční kritéria

Vstup členských zemí ES do měnové unie nebyl automatický. Především kvůli odlišné makroekonomické situaci jednotlivých zemí byla zavedena Maastrichtskou smlouvou tzv. konvergenční kritéria. Pokud tato kritéria země splnila, mohla vstoupit do měnové unie. Smlouva o fungování Evropské unie, Hlava VIII – Hospodářská a měnová politika (ÚZ Evropské právo, 2010, str. 31) a Protokol o kritériích konvergence (ÚZ Evropské právo, 2010, str.150) uvádějí tato kritéria:

- Cenová stabilita: *„členský stát vykazuje dlouhodobě udržitelnou cenovou stabilitu a průměrnou míru inflace měřenou v průběhu jednoho roku před provedeným šetřením, jež nepřekračuje o více než 1,5 procentního bodu míru inflace nejvýše tří členských států, které v oblasti cenové stability dosáhly nejlepších výsledků“.*
- Veřejné finance:
  - a) *„poměr veřejného zadlužení k hrubému domácímu produktu nepřekročí doporučenou hranici 60 % HDP, ledaže se poměr dostatečně snižuje a blíží se uspokojovaným tempem k doporučené hodnotě nebo by překročení doporučené hodnoty bylo pouze výjimečné a dočasné a poměr zůstával blízko k doporučené hodnotě,*
  - b) *„poměr plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí k hrubému domácímu produktu nepřekročí referenční hodnotu 3 % HDP“.*
- Vývoj dlouhodobých úrokových sazeb: *„v průběhu jednoho roku před šetřením průměrná dlouhodobá nominální úroková sazba členského státu nepřekračovala o více než 2 procentní body úrokovou sazbu nejvýše tří členských států, které dosáhly v oblasti cenové stability nejlepších výsledků“.*
- Vývoj směnných kurzů: *„členský stát alespoň po dobu posledních dvou let před šetřením dodržoval flukтуаční rozpětí stanovené mechanismem směnných kurzů Evropského měnového systému, aniž by byl směnný kurz vystaven silným tlakům. Zejména pak nesměl členský stát v tomto období z vlastního podnětu devalvovat dvoustranný střední kurz své měny vůči euru“.*

2.4 Evropská centrální banka (ECB)

V rámci měnové unie musí existovat instituce, která provádí jednotnou měnovou politiku zemí zapojených do evropské měnové unie. Touto institucí je Evropská centrální banka, která nahradila Evropský měnový institut. ECB a ESCB¹¹ byly založeny 1. června 1998 na základě Statutu Evropského systému centrálních bank a Evropské centrální banky. Sídlo banky je ve Frankfurtu nad Mohanem. Banka má právní subjektivitu (na rozdíl od ESCB, který právní subjektivitu nemá). Na Evropskou centrální banku byly převedeny pravomoce národních centrálních bank zemí eurozóny.

Podle Smlouvy o ES je ECB oprávněna přijímat rozhodnutí, vydávat předpisy (obecně platné a právně závazné ve všech členských státech), ukládat sankce za neplnění předpisů a rozhodnutí, které ECB vydala, vydávat doporučení a posudky. Hlavním cílem ECB je zajistit cenovou stabilitu v eurozóně.

Jako každá centrální banka má ECB své orgány. Jsou jimi:

Rada guvernérů ECB

Hlavní rozhodovací orgán banky. Je složen ze členů Výkonné rady ECB a guvernérů národních centrálních bank zemí eurozóny. Mezi úkoly Rady patří přijímání obecných zásad a rozhodnutí nezbytných pro provádění činnosti, které vykonává Eurosystém (pojem vysvětlen v subkapitole 1.6.1). Dále určování měnové politiky eurozóny (rozhodování o úrokových sazbách, vytváření měnových rezerv, aj.).

Výkonná rada ECB

Nejvyšší výkonný orgán ECB. Má 6 členů (prezident, viceprezident a další čtyři členové). Jejich úkolem je připravovat zasedání Rady guvernérů, řídit běžné činnost ECB, provádění měnové politiky v eurozóně na základě rozhodnutí Rady guvernérů.

Generální rada ECB

Další rozhodovací orgán ECB. V této radě zasedá prezident ECB, viceprezident ECB a guvernéři všech centrálních bank členských zemí EU. Mezi její úkoly patří např. shromažďovat statistické informace, sestavovat výroční zprávy ECB, poradní funkce ECB aj. Tato rada je vytvořena na přechodnou dobu, kvůli zemím, které ještě nezavedly euro. Jakmile všechny členské státy přijmou euro, Generální rada zanikne.¹²

---

¹¹ ESCB – Evropský systém centrálních bank

¹² EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. *Rada guvernérů*. [online] 2009. [cit. 2009-11-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/decisions/govc/html/index.cs.html>>.

Základní kapitál ECB pochází od národních centrálních bank všech států a k 1. lednu 2009 tvoří zhruba 5,7 mld. euro. Podíl každé centrální banky na základním kapitálu ECB se odvíjí podle podílu dané země na celkovém počtu obyvatel a hrubém domácím produktu EU. Vážené podíly jsou ECB upravovány každých pět let, nebo po přístupu nové země do EU. Země eurozóny splácí celou upsanou výši kapitálu, ostatní země splácí jen určité procento na pokrytí výdajů s úkoly, které pro ně ECB vykonává. Přehled splacených podílů národních centrálních bank členských a nečlenských zemí eurozóny uvádí příloha (1) a (2).¹³

2.4.1 Evropský systém centrálních bank

ESCB koordinuje jednotnou měnovou politiku EU. Do tohoto systému patří Evropská centrální banka a také všechny národní centrální banky všech členských států EU (tedy i ty státy, které ještě nepřijaly euro a nevstoupily do měnové unie). Pojem ESCB nesmí být zaměňován s pojmem Eurosystemu. Do Eurosystemu zahrnujeme pouze centrální banky zemí eurozóny a ECB, které společně provádí jednotnou měnovou politiku.

Stejně jako u ECB je hlavním cílem ESCB udržet měnovou stabilitu. Mezi jeho hlavní úkoly patří např. určování a provádění jednotné měnové politiky EU, provádění devizových operací, podpora fungování platebních systémů, provádění bankovního dohledu, aj.¹⁴

Úkoly národních centrálních bank

Mezi úkoly těchto bank patří: provádění operací měnové politiky (např. poskytování peněz centrální banky komerčním bankám), provozní správa devizových rezerv ECB (zde banky provádí operace na trhu, které jsou nezbytné pro investice devizových rezerv ECB), správa vlastních devizových rezerv, provoz vlastních národních platebních systémů a dohled nad nimi, emise bankovek společně s ECB, shromažďování statistických údajů a podpora činnosti ECB (jde především o sběr údajů z oblasti měnových, bankovních a finančních trhů).¹⁵

---

¹³ EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. *Upisování základního kapitálu*. [online] 2009. [cit. 2009-11-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.ecb.int/ecb/orga/capital/html/index.cs.html>>.

¹⁴ EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. *Úkoly*. [online] 2009. [cit. 2009-11-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/tasks/html/index.cs.html>>.

¹⁵ EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. *Úkoly národních centrálních bank*. [online] 2009. [cit. 2009-11-29]. Dostupné z WWW: <http://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/facts/orga/html/or_014.cs.html>.

2.4.2 Nezávislost ECB

Aby byl dosažen prvotní cíl ECB, předpokládá se, že je ECB dostatečně nezávislá. Nezávislost je dána institucionálním rámcem jednotné měnové politiky (ve Smlouvě i ve statutu).

Článek 130 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU) uvádí že: „ *při výkonu pravomocí a uskutečňování úkolů a povinností, svěřených jim touto smlouvou a statutem ESCB, nesmějí ECB, žádná národní centrální banka ani žádný člen jejich rozhodovacích orgánů vyžadovat ani přijímat pokyny od orgánů či institucí Společenství, od žádné vlády členského státu ani jakéhokoliv jiného subjektu. Orgány a instituce Společenství a vlády členských států se zavazují zachovávat tuto zásadu a nesnažit se ovlivňovat členy rozhodovacích orgánů ECB či národních centrálních bank při plnění jejich úkolů*“.¹⁶ Definice vystihuje aktivní a pasivní stránku nezávislosti. Aktivní stránkou je myšleno, že členské státy a orgány EU nesmí ovlivňovat rozhodování ECB a národních centrálních bank. Pasivní stránkou je myšleno, že orgány ECB ani národní centrální banky nesmí přijímat (nebo požadovat) pokyny od orgánů Společenství, od vlády členského státu nebo jiného orgánu.

Nezávislost ECB je založena na pěti principech (viz SFEU, Hlava VIII, Hospodářská a měnová politika):

- Institucionální nezávislost – orgány EU ani vlády členských států nesmí ovlivňovat členy ECB a národních centrálních bank. ECB a národní centrální banky jsou na nich zcela nezávislé.
- Finanční nezávislost – centrální banka nesmí poskytovat finanční prostředky pro rozpočet státu nebo EU a zároveň členský stát nebo EU nesmí ze svého rozpočtu financovat centrální banku.
- Věcná nezávislost – centrální banka je autonomní orgán pro stanovování a provádění měnové politiky.
- Personální nezávislost – funkční období orgánů ECB a národních centrálních bank se nesmí překrývat s funkčním obdobím vrcholných orgánů členských států nebo EU.
- Rozpočtová nezávislost – je dána vztahem státních orgánů k hospodaření a k rozpočtu centrální banky.¹⁷

---

¹⁶ ÚZ Evropské právo č. 764 (2010, str. 29)

¹⁷ Viz ÚZ Evropské právo (2010, str. 26 – 32)

Prakticky se nezávislost projevuje tak, že ECB má vlastní rozpočet, finanční záležitosti jsou spravovány zvlášť pro EU a zvlášť pro ECB, neposkytuje žádné úvěry orgánům Společenství ani členským zemím EU, ECB je oprávněna samostatně rozhodovat jak a které nástroje použije pro provádění měnové politiky.

Kromě nezávislosti musí být také ECB transparentní, tj. že poskytuje veškeré příslušné informace o svých rozhodnutích, postupech a strategiích týkající se měnové politiky veřejnosti a dalším subjektům. Transparentnost a komunikace s okolím vůbec postupně nabývá na významu. Díky transparentnosti může veřejnost lépe porozumět měnové politice ECB. Prvek nemalého významu tvoří odpovědnost ECB. Banka je odpovědná za jednání, která vykonala. Podle statutu musí ECB zveřejnit čtvrtletní zprávu o činnosti Eurosystemu a konsolidovanou týdenní rozvahu. Dále ECB předkládá Radě EU, Evropskému parlamentu a Evropské komisi výroční zprávu, kde popisuje svou činnost za dané období¹⁸.

2.4.3 Strategie ECB

Strategie ECB přispívá k dosažení hlavního cíle, kterým je cenová stabilita. Rada guvernérů ECB v počátcích své činnosti navrhla několik strategií, na základě kterých chtěla dosáhnout cenové stability. Byly to tyto strategie (viz ECB, 2009):

- Kurzové zavěšení eura na jinou měnu nebo měnový koš (měnová politika se v této strategii podřizuje politice kurzové, má význam pro malé otevřené ekonomiky).
- Cílování peněžní zásoby (tato strategie předpokládá, že lze předpovídat budoucí cenový vývoj a že cenovou stabilitu lze nejlépe zajistit regulováním množství peněz v oběhu).
- Cílování inflace (při této strategii centrální banka stanovuje pásmo nebo bod, ve kterém by se měla pohybovat cílová hodnota inflace. Pokud inflace překročí stanovené pásmo, musí centrální banka s předstihem zasáhnout).
- Cílování úrokové míry
- Strategie zaměřená na dosažení stanovené hodnoty nominálního HDP (sleduje se změna cenové hladiny a hodnota vytvořeného produktu, avšak aktuální údaje o HDP jsou k dispozici s časovým zpožděním).

---

¹⁸ EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. *Transparentnost*. [online] 2009. [cit. 2009-11-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/transparency/html/index.cs.html>>.

Vhodná měnová strategie Evropské centrální banky musí splňovat několik náležitostí. Musí být účinná, transparentní, odpovědná, zaměřená na střednědobé cíle, návazná na strategie jednotlivých centrálních bank a v souladu s nezávislostí ESCB.

Na základě navržených strategií byl zvolen tzv. transmisní mechanismus, který v sobě kombinuje strategii cílování inflace a monetaristický transmisní mechanismus. Podstatou této strategie je, že centrální banka pomocí svých nástrojů ovlivňuje krátkodobou úrokovou sazbu a podpůrně sleduje měnovou bázi.

Měnovou strategii ECB tvoří dva pilíře. První pilíř se zabývá hospodářskou analýzou, která hodnotí krátkodobé až střednědobé faktory cenového vývoje, sleduje reálnou aktivitu a finanční podmínky v ekonomice. Soubor indikátorů reálné ekonomiky a finančních trhů poskytuje informace o budoucím cenovém vývoji v eurozóně (sleduje se vývoj mezd, ceny dováženého zboží, ceny aktiv na finančním trhu aj.). Druhý pilíř se zabývá měnovou analýzou, zaměřuje se na dlouhodobější výhled a zkoumá dlouhodobý vztah mezi penězi a cenami. Systém dvou pilířů má zajistit, aby byly při hodnocení rizik pro cenovou stabilitu využity všechny relevantní údaje.¹⁹

2.4.4 Nástroje měnové politiky ECB

Mezi nejdůležitější nástroje ECB pro udržení cenové stability patří operace na volném trhu, stálé facility, minimální rezervy.

Operace na volném trhu - jsou nejdůležitějším nástrojem, používají se k ovlivňování úrokových sazeb, řízení stavu likvidity na peněžním trhu a signalizaci orientace měnové politiky. Operace na volném trhu můžeme rozčlenit do několika skupin (ECB, 2009):

- Hlavní refinanční operace (pravidelné reverzní transakce k zajištění likvidity, uskutečňují se jednou za týden a mají splatnost do jednoho týdne).
- Dlouhodobější refinanční operace (reverzní transakce k zajištění likvidity, uskutečňují se jednou za měsíc a mají splatnost do tří měsíců).
- Operace jemného doladění (prováděny nepravidelně, cílem je řízení stavu likvidity na trhu a ovlivňování úrokových sazeb. Mírní dopady na úrokové sazby v případě neočekávaných výkyvů v objemu likvidity na trhu).
- Strukturální operace (jde o emise dluhových cenných papírů)

---

¹⁹ EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. *Strategy*. [online] 2009. [cit. 2009-11-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.ecb.int/mopo/strategy/html/index.en.html>>.

Stálé facility - facility poskytují nebo absorbují likviditu do druhého dne a vymezují maximální a minimální úroveň pro tržní úrokové sazby pro úvěry a vklady do druhého dne a také určují obecnou orientaci měnové politiky. Stálé facility můžeme rozlišit na mezní zápujční facility (umožňují získat od národních centrálních bank likviditu do druhého dne oproti způsobilým aktivům) a vkladové facility (finanční instituce mohou díky těmto facilitám ukládat u národních centrálních bank prostředky do druhého dne). Stálé facility jsou decentralizovaně spravovány národními centrálními bankami.

Minimální rezervy - úvěrové instituce zemí eurozóny musí držet na účtech u národních centrálních bank povinné minimální rezervy. Tyto rezervy se drží za účelem stabilizovat úrokové sazby na peněžním trhu, kontrolovat měnovou expanzi bank a likviditu trhu²⁰. Držení povinných minimálních rezerv se úročí sazbou hlavních refinančních operací Eurosystemu. Výše těchto rezerv je stanovena na 2% z rezervního základu, které tvoří některé položky rozvahy úvěrových institucí (patří zde vklady přes noc, cenné papíry peněžního trhu, dluhopisy splatné do 2 let, vklady s výpovědní lhůtou do 2 let).

Legislativně jsou povinné minimální rezervy upraveny v Dodatkovém protokolu o Statutu ESCB a ECB.

2.5 Pakt stability a růstu

Při vytváření měnové unie vyvstala otázka, zda budou země po vstupu do eurozóny schopny dodržet nastavená pravidla. Především šlo o fiskální kritéria – udržení rozpočtového deficitu pod 3% a veřejného dluhu pod 60% HDP. Tato otázka se ukázala jako oprávněná, skoro všechny členské země měnové unie měly dříve či později problémy s dodržováním daných kritérií. Reakcí na tyto problémy bylo vytvoření Paktu stability a růstu.

První návrh Paktu stability byl předložen v roce 1995 německým ministrem financí Theo Waiglem. Podle tohoto návrhu měly členské země, které vstoupí do třetí etapy HMU (tedy přijmou euro), dodržovat rozpočtovou disciplínu podle nastavených pravidel. V prosinci 1996 byla předložena konečná podoba Paktu stability a růstu, oficiálně začal tento dokument platit v roce 1997.

---

²⁰ EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. *Nástroje měnové politiky*. [online] 2009. [cit. 2009-11-25]. Dostupné z WWW: <http://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/facts/monpol/html/mp_007.cs.html>.

Pakt stability a růstu obsahuje podrobnou specifikaci preventivních a sankčních nástrojů, které působí na účastníky měnové unie i na ostatní nečlenské země eurozóny. Každý členský stát eurozóny musí každoročně povinně vypracovat tzv. stabilizační program, ve kterém se soustředí na své střednědobé rozpočtové cíle. Země EU, které nejsou součástí eurozóny vytvářejí obdobně, také každoročně, pro Evropskou komisi tzv. konvergenční programy.

Dle Baldwin, Wyplosz (2008, str. 429) se Pakt stability a růstu skládá ze tří částí:

- „definice nadměrného deficitu,
- *ochranné ruky projektované na povzbuzení vlád, aby se vyhnuly nadměrným deficitům,*
- *opravné ruky, která předepisuje, jak by měly vlády reagovat na nedodržení maximální výše deficitu a zahrnuje použití sankcí.“*

Podle Paktu stability a růstu se deficit stane nadměrným, jestliže podíl deficitu veřejných rozpočtů na HDP překročí hranici 3% - tato hodnota je maximální přípustná hranice za normálních podmínek hospodářského vývoje. Pakt stability a růstu zohledňuje také situaci v období recese, kdy se mohou deficity rychle prohlubovat, aniž by na to stačila vláda rychle zareagovat. Proto Pakt stability a růstu definuje i výjimečné případy – pokud se v členské zemi propadlo HDP v daném roce o více jak 2%, lze překročení deficitu o 3% považovat za výjimečný případ.

V rámci preventivní funkce sleduje Evropská komise dodržování rozpočtové disciplíny jednotlivými členskými zeměmi a informuje Radu EU. Rada EU sleduje u každého státu provádění stabilizačních a konvergenčních programů a pokud zjistí, že se daná země výrazněji odchyluje od plnění střednědobého cíle, upozorní příslušný stát a doporučí mu, aby zjednal nápravu. Prevence má předcházet potřebě reálně zasáhnout.

Sankční mechanismus (funkce) se vztahuje pouze na země eurozóny. Formou sankce je bezúročný vklad u Evropské centrální banky proti rozpočtově nedisciplinovanému státu. Uvalení sankcí probíhá ve dvou stupních – varovném a sankčním.

Při varovném stupni sleduje Evropská komise plnění příslušných programů jednotlivých členů a pokud zjistí, že daná země porušuje rozpočtovou disciplínu, podá oznámení Radě EU, která vydá danému státu varování. Na doporučení Rady EU musí stát zjednat nápravu, má danou lhůtu čtyř měsíců k přijetí nápravných kroků, které následně předá Komisi k posouzení a jeden rok na snížení deficitu.

Druhý stupeň nastane, pokud dotčená země nepřijme opatření na snížení deficitu. Na členský stát je uvalena sankce, kterou tvoří základ v hodnotě 0,2% HDP plus 0,1% z každého procentního bodu, o který nadměrný deficit překračuje povolenou hodnotu 3%. Maximální částka může narůst do výše 0,5% HDP. Pokud do dvou let nedojde ke snížení nadměrného deficitu alespoň na přípustnou hodnotu 3%, daná sankce nenávratně propadá, v opačném případě je vrácena státu zpět.

Od samotného počátku přijetí Paktu stability a růstu měly některé členské země problémy s plněním daných pravidel. Především Francie a Německo se potýkaly s rozpočtovými schodky. Těmto zemím byly nakonec nadměrné deficity odpuštěny, což vyvolalo debatu, zda není nutné Pakt stability a růstu změnit. Podle některých návrhů na reformu Paktu stability a růstu měly mít např. země více času na to, aby mohly dát do pořádku své finance. O konečné nové podobě Paktu stability a růstu se rozhodlo v březnu 2005 na summitu EU. Nová pravidla stanovují více okolností, za který je možno překročit stanovenou hranici 3%, a dále nechávají dotčeným zemím více času na nápravu, než jim EU uvalí sankce. Po reformě tedy Pakt stability a růstu nemá tak přísná pravidla, než při svém vzniku.²¹

2.5.1 Výhody a nevýhody společné měny

Vstup země do měnové unie je vždy spojen s určitými přínosy a náklady společné měny. Nevýhody můžeme pozorovat zejména na makroekonomické úrovni, kdy stát ztrácí možnost provádění samostatné monetární politiky a dále kurzové politiky jako nástroje ovlivňování hospodářské politiky), a s tím související omezená působnost centrální banky.

---

²¹ Viz Baldwin, Wyplosz (2008, str. 429 – 436)

Zavedením společné měny se očekávají výhody v podobě snížení míry inflace, úspory přímých transakčních nákladů spojených s výměnou měn, větší měnové stabilitě na mezinárodních trzích, transparentních cen v rámci eurozóny, eliminace kurzového rizika, kdy je důsledkem zavedení společné měny snížena nejistota ohledně vývoje měnových kurzů.

Nelze říci, že všechny země eurozóny mají stejné výhody i nevýhody. Větší výhodu budou mít malé země, které mají více otevřenou ekonomiku. Zda pro jednotlivé země eurozóny převáží výhody nebo naopak nevýhody, se ukáže až za delší časové období.

2.6 Členské země nezapojené do měnové unie

Podle Smlouvy o ES musí všechny členské země vstoupit do měnové unie. Smlouva ovšem nespécifikuje období, do kdy musí být země členy eurozóny. Ukládá pouze státům podmínky (kritéria), za kterých mohou do měnové unie vstoupit. V současnosti má eurozóna 16 členů, ostatní země se dělí na dvě skupiny – první tvoří státy, které nesplňují požadované kritéria pro vstup do eurozóny, druhou tvoří dva členové EU, kteří podle Smlouvy o ES mají výjimku ze zavedení eura a nemusejí euro přijmout - Velká Británie a Dánsko (mají tzv. opt-out klauzuli).

Velká Británie si podmínila vstup do HMU splněním vlastních kritérií, které si vypracovala. Dobrovolně si tak rozšířila základní konvergenční kritéria pro vstup do měnové unie.

Dle Baldwin, Wyplosz (2008) zde patří:

- konvergence hospodářského cyklu (hospodářský cyklus Velké Británie a eurozóny musí být sladěn),
- flexibilita ekonomiky (ekonomika Velké Británie musí být schopna se vyrovnat s asymetrickými šoky),
- investice (společná měna musí podporovat domácí i zahraniční investice),
- finanční služby (euro, resp. měnová unie musí vylepšit konkurenční pozici finančních služeb),
- růst, stabilita, zaměstnanost.

Dánsko má na rozdíl od Velké Británie jinou pozici, klauzule opt-out mu zaručuje, že i když splní konvergenční kritéria, nemusí automaticky do měnové unie vstoupit. V roce 2000 se Dánsko rozhodlo uskutečnit referendum o vstupu do měnové unie, výsledkem bylo, že dánští obyvatelé odmítli přijetí eura. Dánsko je zapojeno do kurzového mechanismu ERM II.

Všichni ostatní členové EU se zavázali do měnové unie vstoupit. Především kvůli neplnění konvergenčních kritérií přistoupilo od roku 1999, kdy se euro poprvé zavedlo v 11 zemích, jen 5 dalších zemí (Slovensko – v roce 2009, Slovinsko – v roce 2007, Řecko – v roce 2001, Kypr a Malta – v roce 2008).

2.6.1 Kurzový mechanismus ERM II

Bylo zmíněno, že se některé země zapojily do kurzového mechanismu ERM II. Ten navázal na původní kurzový mechanismus ERM. V rámci ERM II jsou měny zúčastněných států fixovány na euro a pohybují se v tzv. fluktuačním pásmu, které se rozšířilo z původních $\pm 2,25\%$ na $\pm 15\%$ ²². V systému ERM figuroval princip „mřížky“ propojující jednotlivé měny, v ERM II funguje bilaterální princip, kdy jsou všechny měny vázány na euro. Marginální intervence jsou zde automatické, intramarginální intervence může, ale také nemusí ECB podpořit. Pokud je ohrožena cenová stabilita, má ECB i národní centrální banky právo se intervencí zdržet.

Zapojení zemí do ERM II je podmínkou pro plnění kurzového konvergenčního kritéria, další podmínkou je zachování kurzové stability. Při posuzování tohoto kritéria se vychází z následujících hledisek (viz Dědek, 2008):

- členská země se musí povinně účastnit ERM II alespoň dva roky,
- v dvouletém vyhodnocovacím období nesmí daná země devalvovat centrální paritu,
- svůj devizový kurz musí udržet v rozmezí $\pm 15\%$ okolo centrální parity ERM II bez výrazného napětí (tedy „užší“ interval, než je standardní fluktuační pásmo).

Mezi přínosy účasti země v ERM II můžeme zařadit stabilizující úlohu mechanismu pro pohyb devizového kurzu prostřednictvím ukotvení kurzových očekávání a pro fungování ekonomiky.²³

---

²² Fluktuační pásmo se rozšířilo

²³ Viz Dědek (2008, str. 177 – 178)

2.7 Teorie optimální měnové oblasti

Má smysl, aby země opouštěly své národní měny a přecházely na měnu společnou v měnové unii? Touto otázkou se zabývá teorie optimální měnové oblasti (OCA). Předmětem této teorie je zkoumání podmínek, jejichž splnění umožňuje skupině dvou či více zemí vzdát se svých národních měn a přejít do měnové unie.

Za optimální měnovou oblast lze označit skupinu oblastí a regionů, které jsou silně provázány vzájemným obchodem se zbožím a službami a také mobilitou výrobních faktorů (kapitálu a pracovní síly). V této oblasti působí jedna měna.

Teorie OCA se zabývá měnovým kurzem jako důležitým nástrojem hospodářské politiky pro přizpůsobení se národní ekonomiky na asymetrický šok. Zkoumá alternativní mechanismy, které mohou nahradit výpadek kurzového nástroje poté, co země vstoupí do měnové unie.

S první myšlenkou teorie OCA přišel v 60. letech 20. století Robert A. Mundell. Tento ekonom předpokládal, že při stejných cenách a mzdách se může součástí měnové oblasti stát jen země s vysokou mobilitou práce a kapitálu (ochota pracovní síly stěhovat se v reakci na hospodářské šoky). Druhým Mundellovým předpokladem je, že vysoká flexibilita mobility práce a kapitálu nahradí zemi ztrátu z možnosti ovlivňovat ekonomické procesy změnou měnových kurzů.

Mundellova teorie OCA byla později doplněna myšlenkami dalších ekonomů Petera Kenena a Ronalda McKinnona.

P. Kenen zahrnul do této teorie faktor výrobní diversifikace – *„optimální měnovou oblast tvoří země, jejichž výroba a vývozy jsou široce diverzifikovány a jsou podobné struktury“*, podle Baldwin, Wyplosz (2008, str. 376).

R. McKinnon doplnil teorii OCA o faktor otevřenosti ekonomiky – *„optimální měnovou oblast tvoří země, které jsou velmi otevřené obchodu a úzce mezi sebou obchodují“*, podle Baldwin, Wyplosz (2008, str. 376).

2.7.1 Asymetrické šoky

Podle Baldwin, Wyplosz (2008) se za asymetrický šok považuje taková hospodářská (ekonomická) událost, která postihne jen některou národní ekonomiku či která vyvolává v jednotlivých ekonomikách odlišné dopady, zejména na zaměstnanost a hospodářský růst. Pro měnovou unii znamenají asymetrické šoky závažný problém. Zasažená země totiž už nemůže řešit problém pomocí samostatné měnové politiky, ale stává se příjemcem jednotné měnové politiky, která se řídí poměry v celé měnové unii. Snížení četnosti a hloubky těchto šoků je závislé na homogenitě ekonomického prostředí celé měnové oblasti. Homogenní měnová oblast by měla mít tyto předpoklady (viz Baldwin, Wyplosz, 2008):

- vysoký stupeň mobility pracovních sil,
- flexibilní mzdy a ceny,
- otevřenost a propojenost národních ekonomik,
- velikost jednotlivých ekonomik,
- vysoký a shodný stupeň výrobní a exportní diversifikace,
- nominální a reálná konvergence národních ekonomik,
- fiskální koordinace,

Je eurozóna optimální měnovou oblastí?

V Evropě se nachází státy, jejichž úroveň ekonomiky je rozdílná. Země EU nesplňují všechny předpoklady pro homogenní měnovou oblast. Většina zemí úspěšně splňuje kritérium otevřené a diverzifikované ekonomiky, problém má s mobilitou pracovní síly. Existují názory, že se EU, resp. Evropa jednou v budoucnu stane optimální měnovou oblastí.²⁴

2.8 Shrnutí

Ve světové ekonomice proběhlo od 19. století mnoho procesů měnové integrace, některé byly více úspěšné, některé méně. V historických počátcích figurovalo zlato jako měnový standard. Období světových válek mělo za následek měnovou krizi, devalvaci měn a zrušení vazeb peněz na zlato. Nová koncepce peněžního systému byla vytvořena

---

²⁴ Viz Baldwin, Wyplosz (2008, str. 369 – 389)

už v roce 1944, kdy byly uzavřeny tzv. brettonwoodské dohody. Tento systém nastavil jasná pravidla a vytvořil nové instituce. Fungoval do přelomu 60. a 70. let 20. století, kdy především kvůli hospodářským problémům USA Brettonwoodský systém zkolaboval.

V Evropě měla být od roku 1970 na základě tzv. Wernerova plánu vytvořena do 10 let společná měnová unie, realizaci překazila mezinárodní měnová krize v roce 1971. Po tomto neúspěchu i neúspěchu Brettonwoodského systému vytvořily členské země ES systém „Hada v tunelu“. Ovšem i tento systém ukázal jisté nedokonalosti a ohrožoval společný trh ES.

V roce 1979 byl spuštěn Evropský měnový systém. Jeho cílem bylo obnovit stabilní kurzové vztahy mezi měnami členských zemí ES a odprostit se od negativního vlivu dolaru. Nástroji tohoto systému byla Evropská měnová jednotka ECU, kurzový a úvěrový mechanismus. EMS přispěl ke stabilizaci měn, ECU se stala jednou z nejstabilnějších měn své doby.

V souvislosti s vytvořením jednotného vnitřního trhu se opět otevřel prostor pro vytvoření společné měnové unie. Na základě tzv. Delorovy zprávy byl vypracován třífázový plán na vytvoření HMU. První fáze začala v roce 1990, kdy se měly členské země zapojit do ERM. Během druhé fáze od roku 1994 byl vytvořen Evropský měnový institut. Třetí fáze začala v lednu 1999, do eurozóny vstoupilo 11 zemí, které splnily tzv. konvergenční kritéria. Začala fungovat Evropská centrální banka, ECU byla nahrazena eurem.

Vstup zemí do eurozóny znamená dodržování nastavených pravidel. Dodržování těchto pravidel zajišťuje Pakt stability a růstu. V březnu 2005 byl Pakt reformován a nastavil nová pravidla. Má tři hlavní části – preventivní funkce, sankční funkce, definice nadměrného rozpočtu.

Ne všechny členské země EU jsou členy eurozóny, velká část nesplňuje podmínky vstupu, Dánsko a Velká Británie mají vyjednanou výjimku a nemusí euro ve své zemi zavést. V rámci plnění konvergenčních kritérií se země účastní systému ERM II, který je nástupcem původního kurzového mechanismu ERM.

Jednotnou měnovou politiku v eurozóně provádí Evropská centrální banka. Jejím hlavním cílem je stabilizace cenové hladiny. Mezi její hlavní orgány patří Rada guvernérů, Výkonná rada a Generální rada. Hlavním předpokladem dosažení cenové stability je nezávislost ECB. Pro naplnění cíle má ECB zvolenu strategii tzv. transmisního mechanismu.

Mezi nejdůležitější nástroje ECB pro udržení cenové stability patří operace na volném trhu, stálé facility, minimální rezervy. ECB a centrální banky členských zemí EU tvoří Evropský systém centrálních bank.

Otázkou v jaké geografické oblasti je optimální zavedení společné měny, se zabývá teorie OCA. Teorie OCA zahrnuje myšlenky ekonomů R. Mundella, P. Kenena, R. McKinona. Poté co země vstoupí do eurozóny, ztratí možnost používat měnový kurz, jako nástroj pro řešení asymetrických šoků. Teorie OCA zkoumá alternativní mechanismy, které mohou snížit výskyt těchto šoků nebo je aspoň zmírnit.

Další kapitola je zaměřena na hospodářskou politiku České republiky.

3 Hospodářská politika ČR

3.1 Charakteristika České republiky

Česká republika (dále ČR, Česko) je vnitrozemský stát ve střední Evropě. Sousedí s Polskem, Německem, Rakouskem a Slovenskem. Od 1. ledna 1993 je samostatným demokratickým státem. ČR je členem Evropské Unie, NATO, Organizace spojených národů, Světové obchodní banky, Mezinárodní banky pro obnovu a rozvoj, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) a mnoha dalších organizací.

ČR má rozlohu zhruba 78 864 km², 10 512 397 obyvatel (z čehož 90 % tvoří obyvatelé české národnosti). Hlavním městem je Praha, národní měnou česká koruna.

ČR je demokratickým státem, administrativně je rozdělena na samosprávných 14 krajů. Hlavou státu je prezident (v současnosti Václav Klaus), vrcholným zákonodárným orgánem je dvoukomorový Parlament České republiky (tvořený Poslaneckou sněmovnou a Senátem).²⁵

3.1.1 Ekonomický a politický vývoj v období 1990 - 1993

Transformace české ekonomiky začala na počátku 90. let, tehdy ještě na území ČSFR.²⁶ V září 1990 byl přijat Scénář ekonomické reformy (název pro oficiální postup transformace). V této době byly také přijaty zákony o soukromém podnikání, o akciových společnostech a o státním podniku. Vznikla dvoustupňová bankovní soustava. Problémem tohoto období byla nefunkčnost cenového mechanismu (ceny byly až do konce 80. let centrálně řízeny, neposkytovaly informace nabídkové ani poptávkové straně) a nereálné nastavení směnného kurzu. Státní banka Československa jako představitel monetární politiky prováděla restriktivní politiku (nárůst povinných minimálních rezerv, zvýšení diskontní sazby, zavedení úvěrových kontingentů). Problémem pro CB a komerční banky byla neznalost fungování tržního systému.

---

²⁵ EUROSKOP. *Česká republika*. [online] 2005. [cit. 2009-03-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.euroskop.cz/562/sekce/zakladni-informace/>>.

²⁶ ČSFR – Česká a Slovenská Federativní republika. Tato federace trvala od roku 1990 do prosince 1992, kdy zanikla. Následně od 1. ledna 1993 vznikla samostatná Česká republika a Slovenská republika.

Také fiskální politika byla restriktivní (byly omezeny výdaje, zrušily se subvence pro podniky).

Od 1. ledna 1991 začala probíhat liberalizace cen a obchodu, začal proces privatizace. V rámci cenové liberalizace nevytvářel ceny stát, ale trh samotný (i když např. u cen potravin, nájemného, vytápění či veřejné dopravy zůstala kontrola státu). Kvůli potlačované inflaci z předešlého období ceny od ledna prudce narostly a v prvních měsících převyšovaly růst příjmů domácností. V rámci liberalizace zahraničního obchodu bylo cílem zvýšit nabídku pro domácnosti i firmy a také vytvořit konkurenci pro domácí monopoly. Zboží se mohlo volně vyvážet i dovážet. Na ochranu proti prudkému nárůstu dovozů byla zavedena dovozní přírážka ve výši 20 %.

V roce 1992 byla zahájena první vlna masové privatizace. Dominovala zde metoda kuponové privatizace. Dle Žídka (2006, str. 66) *byl majetek byl převáděn na občany, kteří investovali své kupony do podniků nebo investičních fondů a stali se tak jejich akcionáři*. Rok 1992 ale byl především ve znamení parlamentní voleb a jednání o rozdělení společného státu. Ve volbách zvítězila koalice pravostředových stran, s dominancí ODS. Tato koalice se snažila o rychlé pokračování ekonomických reforem.

Rok 1993 byl zlomový a to doslovně. ČSFR se rozdělila na dva samostatné státy. Za hlavní příčiny rozdělení lze považovat odlišnou politickou kulturu Čechů a Slováků, vytvoření dvou autonomních stranických systémů během období 1990 – 1992, a zejména velký zájem nové slovenské mocenské elity na dělení státu. Iniciativu za rozdělení federace mělo Hnutí za demokratické Slovensko. Jejich motivem bylo vytvořit stát, který by samostatně rozhodoval ve vnitropolitických i zahraničněpolitických záležitostech.²⁷ V ČR pokračoval proces transformace, rok 1993 přinesl daňovou reformu. Daňový systém byl změněn tak, aby lépe vyhovoval tržnímu prostředí. Byla zrušena daň z obratu a naopak zavedena daň z přidané hodnoty (DPH) a daně z příjmu fyzických a právnických osob. Během prvních let přinesla transformace stabilizaci ekonomiky na makroúrovni a hospodářské oživení.²⁸

V rámci monetární politiky vznikla v roce 1993 Česká národní banka (ČNB). ČNB je ústřední (centrální) bankou České republiky a orgánem vykonávajícím dohled nad finančním trhem. Je zřízena Ústavou České republiky a svou činnost vyvíjí v souladu se zákonem č. 6/1993 Sb., o České národní bance a dalšími právními

---

²⁷ Dle Vodička, Cabada (2007, str. 133 – 137)

²⁸ Dle Žídek (2006, str. 51 – 68)

předpisy. Má postavení veřejnoprávního subjektu se sídlem v Praze. Jsou jí svěřeny kompetence správního úřadu v rozsahu stanoveném zákonem. Hospodaří samostatně s odbornou péčí s majetkem, který jí byl svěřen státem. Do její činnosti lze zasahovat pouze na základě zákona. Nejvyšším řídicím orgánem ČNB je bankovní rada, jejímiž členy jsou guvernér, dva viceguvernéři a čtyři vrchní ředitelé. Všechny členy bankovní rady jmenuje prezident republiky na šestileté období.

Podle článku 98 Ústavy ČR a zákona č. 6/1993 Sb., o ČNB, ve znění pozdějších předpisů je hlavním cílem její činnosti péče o cenovou stabilitu. Dosažení a udržení cenové stability, tj. nízkoinflačního prostředí v ekonomice, je trvalým příspěvkem centrální banky k vytváření podmínek pro udržitelný hospodářský růst. Předpokladem účinnosti měnových nástrojů vedoucích k cenové stabilitě je nezávislost centrální banky. ČNB rovněž podporuje obecnou hospodářskou politiku vlády, pokud není tento vedlejší cíl v rozporu s cílem hlavním.

V souladu se svým hlavním cílem ČNB určuje měnovou politiku, vydává bankovky a mince, řídí peněžní oběh, platební styk a zúčtování bank, vykonává dohled nad bankovním sektorem, kapitálovým trhem, pojišťovnictvím, penzijním připojištěním, družstevními záložnami, institucemi elektronických peněz a devizový dohled. Jako ústřední banka poskytuje ČNB bankovní služby pro stát a veřejný sektor. Vede účty organizacím napojeným na státní rozpočet, kterými jsou: finanční a celní úřady, Česká správa sociálního zabezpečení, úřady práce, příspěvkové organizace, státní fondy, účty napojené na rozpočet Evropských společenství apod. Na základě pověření Ministerstva financí provádí operace spojené se státními cennými papíry. Sídlo ústředí ČNB je v Praze. Sedm regionálních poboček se nachází v Praze, Ústí nad Labem, Plzni, Českých Budějovicích, Hradci Králové, Brně a Ostravě.²⁹

3.1.2 Období od roku 1994 do roku 2000

Od roku 1994 dosahovala česká ekonomika hospodářského růstu i díky přílivu zahraničního kapitálu. Tento kapitál ovšem přinášel potíže pro ČNB, která ve snaze udržet fixní směnný kurz musela provádět devizové intervence. V tomto období proběhla druhá vlna kuponové privatizace.

---

²⁹ ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *O ČNB*. [online] 2003-2010. [cit. 2010-03-07]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/>.

Vysoké tempo růstu ekonomiky se projevilo i v roce 1995. Díky tomuto vývoji patřila Česká republika za nejlepší se transformující se země. ČR byla také v tomto roce přijata do OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj). Vstup do této organizace znamenal zavedení vnější směnitelnosti koruny³⁰, s tím ale přetrvával problém přílivu zahraničního kapitálu pro centrální banku.

V roce 1996 opět proběhly parlamentní volby, které následně ovlivnily další hospodářský vývoj. Z těchto voleb vzešla koaliční vláda pravicově orientovaná, opět s dominancí ODS. Předsedou vlády se stal Václav Klaus. Nová vláda ovšem neměla dostatečnou podporu poslanců pro další reformní kroky. Ekonomika stále mírně rostla, ovšem začaly se vyskytovat první problémy, především kvůli schodkům obchodní bilance a bilance běžného účtu. Tyto schodky se vyrovnávaly přílivem kapitálu, který ovšem stále znamenal větší problémy pro ČNB a její měnovou politiku. ČNB bojovala s vysokou mírou inflace, přijala řadu restriktivních opatření (jako např. zvýšení repo sazby, povinných minimálních rezerv aj.). Pro centrální banku bylo problémem i to, že vláda premiéra Klause v té době nechtěla její opatření podporovat.³¹

Rok 1997 byl první rokem, kdy se ve velké míře projeví problémy ekonomiky. Ta zpomalovala své tempo růstu už od začátku roku. To se následně projevilo vznikem cyklického deficitu (protože vláda při sestavování rozpočtu předpokládala další hospodářský růst). Krom cyklického deficitu byl v ekonomice ještě stále deficit obchodní bilance a prohlubovala se tak rozpočtová nerovnováha. K tomu se přidala měnová krize a následně celé hospodářství spadlo do recese. Reakcí vlády na tento problém bylo snížení rozpočtových výdajů, zpomalení růstu mezd a omezení dovozu zahraničního zboží. Chtěla také devalvovat měnu a zmírnit měnovou restrikcí. To ale centrální banka odmítla. Rozpory mezi těmito dvěma stranami a hospodářské problémy země vedly v konečném důsledku k pádu celé tehdejší vlády Václava Klause a k předčasným volbám.

Začátek roku 1998 byl pro Českou republiku charakteristický historicky první úřednickou vládou od vzniku samostatnosti. Premiérem byl Josef Tošovský (guvernér ČNB). V červnu se poté konaly předčasné volby, které vyhrála levicová strana ČSSD. Tato politická strana vytvořila vlastní menšinovou vládu na základě opoziční smlouvy s ODS (opoziční smlouva označovala spolupráci a vytvoření stabilního politického

---

³⁰ Dle Žídka (2006, str. 76) má vnější směnitelnost koruny za následek odstranění překážek pro pohyb kapitálu.

³¹ Dle Žídek (2006, str. 70 – 80)

prostředí v ČR mezi dvěma nejsilnějšími politickými stranami). Tyto politické strany byly ve skutečnosti vzájemnými rivaly. Ekonomika se kvůli poklesu objemu investic a snížení tempa růstu spotřeby domácností nacházela v recesi. Nová vláda pod vedením premiéra Miloše Zemana se snažila o hospodářský růst (např. snížením daně z příjmu právnických osob), ovšem omezoval ji již dříve schválený rozpočet. V rámci monetární politiky ČNB v tomto roce zavedla nový měnověpolitický režim – cílování inflace.³² ČNB měla nejprve problém s nastavením správného inflačního cíle, který ale v budoucích letech dokázala překonat.

V roce 1999 pokračovala vláda ve snižování daňového zatížení právnických osob a oživením hospodářského růstu se snažila o snížení nezaměstnanosti. Problémem se stalo narůstání schodku rozpočtu. Monetární politika opět bojovala se správným nastavením inflačního cíle, ČNB snižovala repo sazby a povinné minimální rezervy.³³ Rok 2000 přinesl nejen nové tisíciletí, ale také oživení české ekonomiky. Vláda prováděla expanzivní politiku, přesto byl stále rozpočet schodkový a v důsledku toho rostl i státní dluh. Monetární politika byla v té době stabilní, ČNB znovu (i když mírně) podstřelila inflační cíl. Novým guvernérem ČNB se v tomto roce stal Zdeněk Tůma (který vede ČNB do dnešní doby, již ve svém druhém funkčním období).

3.1.3 Období od roku 2001 do 2009

Období 2001 – 2004 bylo pro hospodářskou politiku ČR charakteristické z politického hlediska vládnutím představiteli ČSSD, resp. koalicemi ČSSD, KDU-ČSL a US-DEU. Už od roku 1998, kdy se sociální demokraté dostali k moci, prováděli expanzivní politiku, se kterou pokračovali i v dalších letech. Expanzivní politika sice přispěla k oživení ekonomiky, na druhou stranu přispěla také k deficitům státního rozpočtu a ke zhoršení celé oblasti veřejných financí vůbec. *Podle sociálnědemokratických vlád přispěly k těmto deficitům činnosti předchozích pravicových vlád (např. vysoké dluhy transformačních institucí, náklady spojené s ozdravěním bankovního sektoru nebo náklady na revitalizaci průmyslu), viz Žídek (2006, str. 95).* Od roku 1999 se opět česká ekonomika dostává do kladných růstových hodnot, od roku 2002 každoročně zvyšuje tempo svého růstu, zatím největší výkon

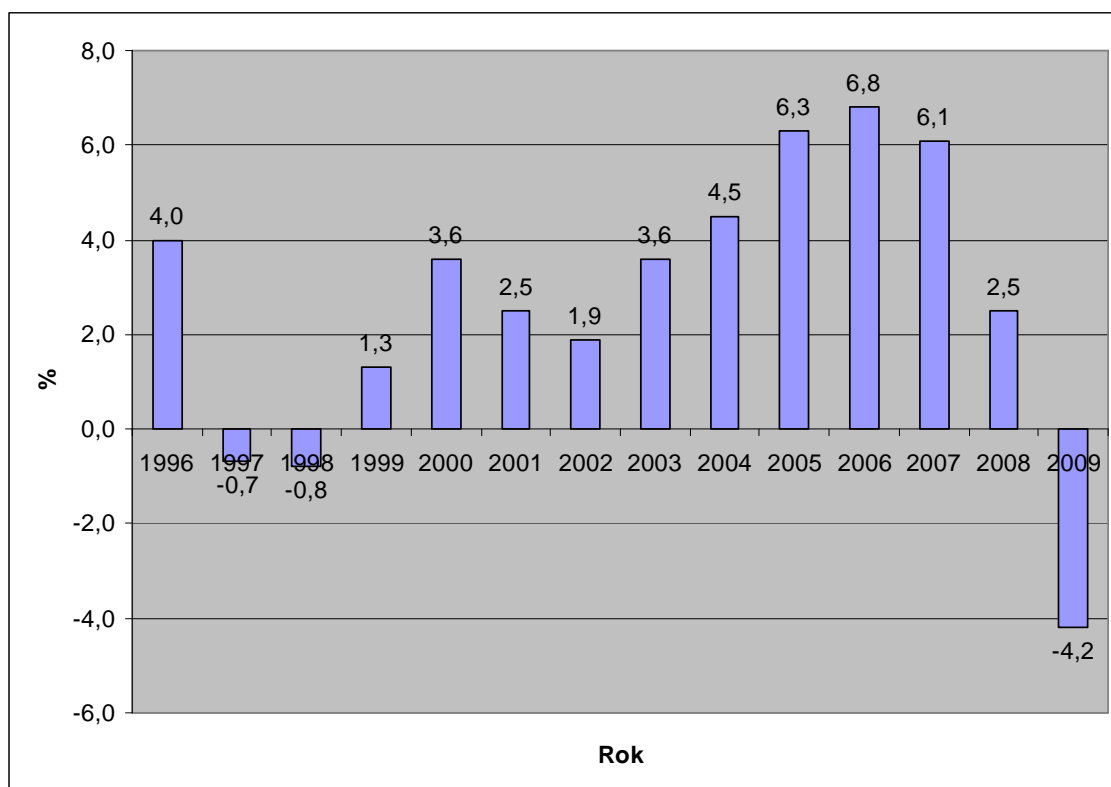
---

³² ČNB definuje cílování inflace jako veřejné vyhlášení střednědobého inflačního cíle, o jehož dosažení bude usilovat. Při rozhodování banka využívá nejnovější prognózy a na základě těchto prognóz uskutečňuje potřebná měnověpolitická opatření.

³³ Dle Žídek (2006, str. 81 – 89)

ekonomiky byl v roce 2007. Od roku 2008 klesá výkon ekonomiky, v roce 2009 se růst dostává do záporných hodnot (viz graf (3.1)). V oblasti monetární politiky centrální banka v roce 2002 a 2003 snižovala úrokové sazby, a to kvůli převládajícím deflačním tlakům v ekonomice.

Graf 3.1 Tempo růstu reálného HDP ČR v období 1996 – 2009

Zdroj : ČSÚ [15.3.2010]

Rok 2004 se pro ČR zapíše jako rok vstupu do Evropské unie. V ČR pokračuje vláda koalice ČSSD, KDU-ČSL a US-DEU v čele s premiérem Stanislavem Grossem. Problémem všech českých vlád od roku 1998 je nedostatečná politická síla. Malá politická síla se projevuje především v nemožnosti prosadit plánované kroky politických stran a koalicí. Proto se do této doby podařilo z plánovaných reforem prosadit pouze část reformy veřejných financí (podrobněji je reformám věnována kapitola 3.2).

V roce 2006 po dalších volbách do Poslanecké sněmovny přichází obrat, když se k moci dostává pravicová politická strana ODS a ČSSD přechází do opozice. Předsedou vlády se stává Mirek Topolánek, který sestavuje menšinovou vládu ODS a nestraníků. Ta se ovšem už od svého vzniku potýkala s nedostatečnou podporou

Poslanecké sněmovny a nakonec je jí ještě v témže roce vyslovena nedůvěra. Do ledna 2007 vede ČR vláda v demisi. V lednu 2007 vytvořil Mirek Topolánek druhou vládu, tentokrát koaliční – ODS spolu s KDU-ČSL a SZ. Tato vláda se udržela u moci do března roku 2009, kdy ji byla opět vyslovena nedůvěra. Následně do začátku května 2009 vedla zemi topolánkova vláda v demisi než byla sestavena úřednická vláda. Tyto politické střety vyvolaly velkou vlnu zájmu i v celé EU, protože naše republika od 1. ledna do 30. června 2009 byla předsedající zemí EU. V této době navíc svět postihla ekonomická krize, která trvá do dnešní doby.

3.2 Reformy v ČR

Jedním z velkých problémů České republiky jsou vysoké deficity státního rozpočtu. Hlavní příčinou těchto deficitů jsou stále narůstající mandatorní výdaje.³⁴ S nárůstem deficitu roste souběžně také vládní dluh (jeho výše ovlivňuje plnění jednoho z maastrichtských kritérií). Vláda Mirka Topolánka proto v roce 2006 začala připravovat ekonomické reformy (které se skládaly z oblastí daní, důchodů, zdravotnictví a sociální oblasti), některé přijaté opatření byly zavedeny již v roce 2008.

3.2.1 Daňová reforma

V roce 2008 představil tehdejší ministr financí ČR Miroslav Kalousek v rámci reformy veřejných financí koncept daňové reformy 2010. Měla být pokračováním již některých přijatých opatření (např. zavedení jednotné sazby daně fyzických osob, vytvoření superhrubé mzdy, nárůst snížené sazby DPH z 5 % na 9 % aj.). Rozpad vlády a hlavně slabá politická podpora neumožnila tuto reformu realizovat, ale protože jde o první velký pokus skutečně reformovat daňový systém ČR od roku 1993, blíže popisují tento koncept.

Hlavním cílem reformy bylo snížení administrativní zátěže pro poplatníky a státní správu. Tento hlavní cíl v sobě zahrnuje dva dílčí cíle. Prvním je maximální zjednodušení legislativy – zahrnuje přehledné a srozumitelné zákony, zákony založené na zásadách, principech a obecných pravidlech, snižování počtu daní a odvodu.

---

³⁴ Jsou to výdaje státu, které jsou stanoveny zákonem a při plánování rozpočtu je nelze účinně ovlivnit. Jedná se např. o výdaje na veškeré formy důchodů, sociální zabezpečení apod.

Druhým dílčím cílem je maximální zjednodušení správy daní – pomocí nového daňového řádu, zavedením jednoho výběrního místa (jeden formulář, jedno podání, jedna platba), sjednocením vyměřovacího základu daně z příjmu a pojistného, klientský přístup k poplatníkům, centralizace a elektronizace procesů při vytváření efektivní organizace výběru daní a odvodů.

Koncept komplexní daňové reformy zasahuje do oblasti hmotněprávní, procesněprávní a institucionální.

Oblast hmotněprávní úpravy stanovuje výši daní, kterou musí jednotlivé daňové subjekty zaplatit. Protože nepřímé daně jsou z velké části harmonizovány podle práva EU, zaměřila se vláda ČR na změny v oblasti přímých daní (daně z příjmu fyzických a právnických osob a majetkové daně). Mezi hlavní změny patří zrušení daně dědické a darovací (kterou nahrazuje daní z příjmů), posílení boje proti vyhýbání se daňové povinnosti a obcházení zákona, podpora vědy a výzkumu, podpora usazování mateřských společností v České republice, jednotný základ pro stanovení výše daně z příjmů, sociálního a zdravotního pojištění.

Oblast procesněprávní úpravy stanovuje obecná pravidla pro daňové řízení a práva a povinnosti daňových subjektů a správců daně. Mezi hlavní změny v této oblasti patří stanovení jednotné terminologie pro celou oblast daňového práva, vytvoření jednotného procesu pro výběr všech příjmů veřejných rozpočtů, posunutí splatnosti daně ve výši, která byla stanovena nad rámec daňového přiznání, až za právní moc rozhodnutí.

Oblast institucionální upravuje postavení daňové a celní správy a správy sociálního a zdravotního pojištění. Tato oblast má za cíl vytvořit jedno výběrní místo, kdy veškeré platby od poplatníků budou spravovány finančními úřady. Předpokládá se sloučení stávajících územních finančních orgánů a orgánu Celní správy ČR do jednotné Finanční a celní správy ČR. V další fázi pak tento orgán bude pověřen i výběr sociálního a zdravotního pojištění.³⁵

---

³⁵ MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Příprava reformy daňového systému ČR..* [online] 2005-2009. [cit. 2010-03-07]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/RDS_2010_-_I_Uvod_03042008_doc.doc>.

3.2.2 Důchodová reforma v ČR

Důchodová reforma je další důležitou oblastí, kterou se do budoucna musí jakákoliv vláda v ČR zabývat. Současným trendem nejen v naší republice, ale ve většině zemí celého světa je nárůst počtu občanů dosahujících důchodového věku a naopak postupně klesá počet plátců důchodového pojištění.

Stávající důchodový systém funguje na principu průběžného financování, kdy zaměstnané osoby odvádí ze svých příjmů pojistné, které slouží k financování důchodů existujících důchodců. V současnosti je ohrožen ze dvou stran. Prodlužující se střední délka života, která bude způsobena především poklesem úmrtnosti ve vyšších věkových skupinách, povede (za jinak nezměněných podmínek) k růstu průměrné doby pobírání důchodu a tím i k růstu nákladů na jednoho důchodce a celkových nákladů na důchody. Nízká porodnost naproti tomu povede k poklesu počtu zaměstnaných osob a tím i příjmů systému. Působení obou těchto faktorů způsobí v důchodovém systému rostoucí nerovnováhu a tím jeho dlouhodobou finanční neudržitelnost vyžadující provedení reformních kroků.

Reformou důchodového systému velmi pravděpodobně nedojde ke zvrácení demografických trendů, ale tato reforma by měla důchodový systém upravit tak, aby byl při daném vývoji dlouhodobě finančně udržitelný.³⁶

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR na svých internetových stránkách zveřejnilo v roce 2006 návrhy největších politických stran na reformu důchodového systému. Všechny předpokládaly spuštění reformy v roce 2007.

ČSSD

Důchodové zabezpečení by bylo i nadále založeno na průběžném financování. Vytvořil by se systém pomyslných individuálních účtů v centrální databázi, na kterých má každý přehled o svých vlastních odvodech na důchodové zabezpečení. Zvýšila by se hranice odchodu do důchodu – muži i ženy v 65 letech. Do roku 2040 by byl občanům garantován minimální důchod ve výši 1,2 násobku životního minima jednočlenné domácnosti. Od roku 2040 by se garantovaný minimální důchod snížil na 1,1 násobek životního minima. Pojistná sazba by byla ve výši 29,6 % hrubé mzdy.

---

³⁶ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Příprava podkladů pro rozhodování o pokračování důchodové reformy v letech 2004 – 2005*. [online] 2009. [cit. 2010-03-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/2228>>.

ODS

Státní první pilíř by měl zajišťovat rovný důchod - stejný pro všechny - ve výši 20% průměrné hrubé mzdy. Snížily by se povinné platby do průběžného systému. Klesne váha státního důchodového zabezpečení a zvýší se tak prostor pro soukromé zabezpečení. Všichni by postupně přecházeli na rovný důchod.

Všechny ročníky narození 1945 a starší by odešly do starobního důchodu a pobírali by důchod plně podle pravidel stávajícího systému. Pro tyto ročníky by zůstala v platnosti, až do jejich odchodu do důchodu, pojistná sazba ve výši 28 % (z toho 20 % na starobní důchody). Ročníky narozené v letech 1946 – 1974 (netýká se však těch co odejdou do důchodu před rokem 2007), jsou ročníky „tranzitivní“, na něž by se vztahovala pravidla částečně obou systémů – „starého“ (průběžné financování) a „nového“ rovného důchodu. Ročníky 1975 a mladší by již pobírali 100% rovný důchod, který je valorizován mzdově. Odchod do důchodu by se zvýšil na hranici 65 let pro muže i ženy a tato hranice by se dále zvyšovala, takže v roce 2100 by měl být odchod do důchodu v 71 letech. Nárok na výplatu důchodu by vznikl všem občanům České republiky, kteří dosáhli statutárního důchodového věku. To prakticky znemožňuje předčasný odchod do důchodu.

KSČM

Zachování současného stavu důchodového systému. Od roku 2012 by byl příspěvek na státní politiku zaměstnanosti (1,6%) převeden do systému důchodového zabezpečení, čímž by se zvýšila sazba důchodového pojištění na 29,6%. Příjmy důchodového systému by byly od roku 2007 posíleny o platbu státu ve výši zrušeného příspěvku na penzijní připojištění. Od roku 2020 by se do příjmů důchodového systému převádělo 10% celostátního inkasa spotřebních daní. V roce 2040 by se zvýšila pojistná sazba důchodového systému o 3p.b. na 32,6%. V roce 2060 by došlo k dalšímu zvýšení pojistné sazby (o 0,9p.b. na 33,5%) tak, aby kumulované saldo důchodového systému v roce 2100 bylo nulové. Hranice odchodu do důchodu by byla v 65 letech pro ženy i muže.

KDU – ČSL

Principem bylo založit důchodové zabezpečení na více-zdrojovém financování. Umožnit občanům dobrovolné částečné vystoupení ze státního penzijního systému formou přesměrování části svých odvodů do soukromých systémů zabezpečení

se na stáří; částečné „vyvázání“ se ze státního systému by bylo pro tranzitivní generaci podmíněno přidáním svých vlastních prostředků na kapitálové spoření. Odchod do důchodu by byl v 65 letech pro muže a bezdětné ženy, u žen s dětmi zůstane zachována redukce věkové hranice podle počtu dětí. Pojistná sazba na důchodové zabezpečení by činila 28 % hrubé mzdy, z čehož by na starobní důchody bylo určeno 20 % hrubé mzdy a na nestarobní důchody 8 % hrubé mzdy. Výše pojistné sazby, která je po vyvázání odváděna do fondového pilíře, by se lišila pro různé generace:

- Nově příchozí na trh práce by jsi mohli snížit pojistnou sazbu odváděnou do státního pilíře o 8 p.b. a tuto sazbu by spořili do penzijních fondů. Celková pojistná sazba na důchodové zabezpečení pak obsahuje tři složky: 12 % hrubé mzdy směřuje do státního důchodového pilíře, 8 % hrubé mzdy do fondového pilíře a 8 % hrubé mzdy na nestarobní důchody
- Příslušníci tranzitivní generace, kteří se rozhodnou vyvázat se, musí podpořit odvody do penzijních fondů dodatečnými 2 % ze své hrubé mzdy. Celková pojistná sazba na důchodové zabezpečení by tak činila 30 % a obsahovala tři složky: 12 % hrubé mzdy by směřovalo do státního důchodového pilíře, 10 % hrubé mzdy do fondového pilíře a 8 % hrubé mzdy na nestarobní důchody.

Jedinci, kteří se rozhodli částečně se vyvázat ze státního pilíře, již nemohou vzít svou volbu zpět.³⁷

3.2.3 Reforma zdravotnictví

Bývalý ministr zdravotnictví Tomáš Julínek uveřejnil v roce 2009 dokument, ve kterém se svým pracovním týmem analyzoval základní cíle a záměry a následně příčiny neúspěchu prosazení reformy zdravotnictví v období 2006 – 2008.

Cílem navrhované reformy zdravotnictví bylo poskytnout občanům větší jistotu dostupnosti zdravotní péče hrazené z veřejného zdravotního pojištění a větší výběr z nabídek zdravotních pojišťoven. Tyto změny byly plánovány v rámci veřejného zdravotního pojištění, to znamená při zachování jednoho systému povinného pro všechny občany, se solidárním financováním a stejným rozsahem pojištěných služeb bez ohledu na zvolenou pojišťovnu.

---

³⁷ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Varianty politických stran*. [online] 2009. [cit. 2010-03-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/2231#CSSD>>.

I. Změny v činnosti a postavení pojišťoven: Od pasivních úřadů ke službě klientům.

Návrh reformy obsahoval následující změny v systému veřejného zdravotního pojištění:

- Stanovení jasné a vymahatelné definice péče hrazené z veřejného zdravotního pojištění, tedy „standardu“ (vede také k otevření prostoru pro platbu za „nadstandard“),
- umožnění nabídky více způsobů pojištění , včetně řízené péče a možnosti pojištěnce samostatně hospodařit s částí peněz,
- možnost pojištěnce získat bonus v případě dobrého hospodaření jeho pojišťovny,
- významné zvýšení aktivity pojišťoven při organizaci zdravotní péče, zejména přednostní uzavírání smluv s kvalitními a efektivními poskytovateli,
- zásadní zpřísnění státního dohledu nad činností zdravotních pojišťoven včetně založení specializovaného regulačního úřadu
- změna právní formy zdravotních pojišťoven vedoucí k nalezení jejich zodpovědných majitelů a managementu s jasně definovanými odpovědnostmi.

II. Změny v oblasti poskytování zdravotní péče: Směrem k efektivním a kvalitním zdravotním službám

Změny v postavení a činnosti pojišťoven měly postupně vést k významnému zvýšení efektivity a kvality českého zdravotnictví, včetně změn ve struktuře sítě zdravotnických zařízení, v řízení a chování poskytovatelů zdravotní péče a ke zvýšení konkurenceschopnosti českého zdravotnictví v mezinárodním měřítku. Nástrojem zdravotních pojišťoven v prosazování těchto změn jsou zejména smlouvy upřednostňující kvalitní a efektivní poskytovatele. Nicméně, změny v oblasti poskytování zdravotní péče měly být podpořeny také dalšími způsoby:

- vypracováním nových systémů pro popis a vykazování zdravotní péče (zejména náhrada dnešního systému bodů a zavedení srozumitelného katalogu výkonů),
- centrální podporou zavedení nových způsobů plateb poskytovatelům ze strany pojišťoven (namísto anonymních rozpočtů platba v korunách za skutečně odvedenou péči, postupně založená i na její kvalitě),
- zavedením „standardů“ (doporučených klinických postupů),
- centralizací vysoce specializované péče k menšímu množství poskytovatelů s cílem zajistit kvalitu poskytované péče a lepší využití drahých přístrojů a postupů.

III. Změny v postavení pacienta: Možnost výběru způsobu pojištění a poskytování zdravotních služeb

Cílem bylo podpořit větší zodpovědnost za vlastní zdraví a za čerpání zdravotní péče, včetně částečné finanční odpovědnosti a omezení plýtvání. Z těchto důvodů byly zavedeny regulační poplatky a bylo plánováno umožnit občanům na základě dobrovolného rozhodnutí, aby si sami spravovali část peněz z veřejného zdravotního pojištění pomocí osobních zdravotních účtů. Druhým cílem bylo umožnit pacientům větší podíl na rozhodování o jejich léčbě. K tomuto cíli směřovalo posílení zákonného postavení pacienta, zavedení doporučených léčebných postupů a postupné zveřejňování ukazatelů kvality poskytované zdravotní péče.

ZÁKLADNÍ PŘÍČINY NEÚSPĚCHU

I. Vnější faktory:

Dobrá ekonomická situace České republiky v době prosazování reformního návrhu. Principiálně je samozřejmě vhodné provádět nutné reformy v dostatečném předstihu a v době ekonomického růstu, kdy lze významně omezit jejich nepříjemné krátkodobé dopady. V realitě se ale v demokraciích málokdy podaří přesvědčit občany o potřebnosti změn v době, kdy je většina obyvatelstva spokojena a domnívá se, že dobré časy potrvají navěky.

Volební výsledek vedoucí k faktickému patu ve sněmovně. Neustálý boj vládní koalice o přežití a nejistota týkající se výsledku téměř jakéhokoliv hlasování vedly k tomu, že názory jednotlivých poslanců rozhodovaly o osudu reformních zákonů. V podstatě neexistovala normální situace, kdy vládní většina prosazuje vládní program. Významné body jednotně přijatého vládního programu, byly některými koaličními poslanci blokovány a napadány. Zároveň je třeba konstatovat, že této situaci nebyl dostatečně přizpůsoben rozsah cílů a postup prosazování reformy.

II. Vnitřní faktory:

Přílišný rozsah a hloubka změn. Reformní návrh se z důvodů provázanosti jednotlivých kroků a neexistence základního konsensu mezi hlavními politickými stranami snažil prosadit všechny podstatné změny během jednoho volebního období. Výsledkem byl přílišný rozsah změn obsahující téměř celé zdravotnictví a zdravotní pojištění. Z dnešního pohledu měly být reformní kroky více rozloženy v čase a naplánovány na 2 volební období

Snaha o optimální postup za každou cenu. Velmi významná byla snaha o prosazení technicky a právně nejlepšího řešení bez ohledu na možnosti jeho prosazení a postoj klíčových zájmových skupin. Důsledkem snahy o co nejčistší řešení byly potom zákonitě potíže s hledáním spojenců, kteří by reformu podporovali. Při nestabilní situaci v poslanecké sněmovně byly přitom daleko vyšší požadavky na kompromisy a vyjednávání než je obvyklé.

Podcenění odporu vůči tržně orientovaným řešením a nedostatečné testování přijatelnosti reformy veřejností. Při plánování reformy došlo k podcenění odporu proti tržně orientovaným řešením a zejména některým jejich symbolům v české společnosti.

Nedostatečné kapacita vysvětlovat potřebnost reformy a získat důvěru nutnou k jejímu prosazení. Je nutné připomenout, že vysvětlování potřebnosti reformy a podstaty jejích jednotlivých kroků probíhalo na různých veřejných fórech a v médiích již od roku 2004. Přesto, vzhledem k rozsahu a hloubce změn, nebyla popularizace reformy dostatečná. Zejména měla být na začátku realizace reformních kroků věnována větší pozornost dvěma oblastem. Tou první je názorné předvedení nedostatků současného systému (modelové osobní příklady), tou druhou prohloubení důvěry provedením několika kroků, které sice nemusely být z technického hlediska předřazeny, ale pomohly by zvýšit důvěru veřejnosti v ministerstvo – například prioritní zahájení prací na zvyšování kvality zdravotní péče, vypracování standardů a snížení čekacích dob. Třetí podmínkou úspěšné komunikace, která bohužel nebyla splněna, je poskytnutí kapacit a další podpory ze strany vlády a vládnoucí strany.³⁸

3.3 ČR z hlediska přijetí eura

Od roku 2004, kdy naše země vstoupila do EU, bylo politickými představiteli vysloveno několik neoficiálních návrhů dat přijetí eura. Prozatím nebyl reálný ani jeden. Datum přijetí eura v současnosti ustoupilo do pozadí kvůli řešení ekonomické krize.

---

³⁸REFORMA ZDRAVOTNICTVÍ FORUM CZ. *Proč nebyla v období 2006 – 2008 prosazena reforma zdravotnictví.* [online] 2009. [cit. 2010-03-16]. Dostupné z WWW: <http://www.reformazdravotnictvi.cz/content/files/cz/2009_08_Analyza_neprosazeni_reformy.pdf>.

3.3.1 ČR a stav přistoupení k eurozóně

Pro přijetí eura je důležité plnit tzv. maastrichtská kritéria. Tab. (3.1) uvádí stav plnění ČR za rok 2009.

Tabulka 3.1 Stav plnění maastrichtských kritérií ČR k prosinci 2009

Kritérium	Referenční hodnota za rok 2009	Plnění ČR
Míra inflace	1,8 %	0,9 %
Deficit veřejných financí k HDP	3 %	6,6 %
Veřejný dluh k HDP	60 %	35,6 %
Dlouh. úrok. sazby	6,5 %	4,9 %
Stabilita měnového kurzu	Zapojení národní měny do ERM II dva roky před hodnocením	ČR zatím není zapojena do systému ERM II.

Zdroj : http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/cr_euro_podminky_prijeti.html

Ministerstvo financí ČR a ČNB každoročně vytvářejí společný dokument, kde vyhodnocují plnění maastrichtských kritérií a stupeň ekonomické sladění ČR s eurozónou. Následující rozbor kritérií je z dokumentu za rok 2009.

Kritérium cenové stability ČR ke konci roku 2009 splnilo vlivem výrazné deflace, zapříčiněné jednak odezněním převážně jednorázových nákladových faktorů z minulého období a jednak vlivem ekonomické recese.

Kritérium udržitelnosti veřejných financí ČR v současnosti neplní a při současném nastavení fiskální politiky a očekávaném makroekonomickém vývoji ani ve střednědobém horizontu pravděpodobně plnit nebude. Deficit veřejných rozpočtů je pro rok 2009 notifikován ve výši 6,6 % HDP. Platná fiskální strategie vlády směřuje ke snížení tohoto deficitu v roce 2010 na úroveň 5,3 % HDP. Bez přijetí dalších opatření se však deficit sektoru vlády dle prognózy MF ČR zvýší v roce 2011 na 5,6 % HDP, resp. 5,5 % HDP v roce 2012, což je vysoko nad 3% referenční hodnotou. Kritérium podílu vládního dluhu na HDP je ČR dlouhodobě plněno. Vzhledem k relativně nízké výchozí úrovni vládního dluhu nemá ČR zatím s plněním tohoto

kritéria problému, ačkoli dynamika růstu zadlužení se počínaje rokem 2009 výrazně zvyšuje. Pro rok 2009 byl dluh ve výši 35,4 % HDP, tj. o přibližně 5 p.b. vyšší zadlužení než v předchozích šesti letech, kdy se podíl dluhu k HDP pohyboval okolo 30 %. Ve střednědobém horizontu úroveň vládního dluhu z důvodu očekávaných každoročních deficitů sektoru vlády výrazně naroste, a to až na úroveň téměř 45 % HDP v roce 2012. Riziko pro budoucí vývoj představují také očekávané negativní dopady stárnutí obyvatelstva. Pokud nebudou provedeny nezbytné reformy důchodového a zdravotního systému, bude v dlouhodobém výhledu nutné počítat s dalším zvyšováním podílu dluhu na HDP.

Vyhodnocení plnění **kritéria stability měnového kurzu** je možné až poté, co česká měna vstoupí do kurzového mechanismu ERM II a bude stanovena centrální parita koruny k euru.

Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb v současnosti ČR plní a taktéž prognóza výnosů do splatnosti 10letých státních dluhopisů nenaznačuje problémy s plněním tohoto kritéria do budoucna.

Realizace výhod spojených se zavedením eura bude záviset na schopnosti české ekonomiky fungovat bez samostatné měnové politiky a možnosti kurzového přizpůsobení vůči nejvýznamnějším obchodním partnerům. Tato schopnost bude ovlivněna podobností hospodářského vývoje české ekonomiky s vývojem v eurozóně, neboť stupeň sladění bude spoluurčovat vhodnost nastavení měnových podmínek eurozóny pro aktuální situaci v ČR. Důležitým faktorem bude zároveň schopnost rychlého přizpůsobení ekonomickým šokům. Ekonomickou sladěnost a připravenost české ekonomiky na přijetí eura lze tak hodnotit z hlediska dlouhodobých ekonomických trendů, střednědobého vývoje ekonomické aktivity a strukturální podobnosti české ekonomiky s ekonomikou eurozóny, které ovlivňují pravděpodobnost asymetrického vývoje a výskytu asymetrických šoků, a schopnosti ekonomiky šoky tlumit a pružně se jim přizpůsobovat.

Náklady plynoucí ze ztráty vlastní měnové politiky ČR budou citelné zejména v případě, že česká ekonomika nebude sladěna s ekonomikou eurozóny. S vyšší sladěností budou rizika přistoupení ČR k eurozóně klesat.

Důležitým ukazatelem podobnosti české ekonomiky s eurozónou je dosažený **stupeň reálné ekonomické konvergence**. Její vyšší úroveň přispívá k vyšší podobnosti dlouhodobého rovnovážného vývoje. Nepřímo může přispět také k nižší pravděpodobnosti nesladěného vývoje v kratším období. S vyšším stupněm

konvergence v ekonomické úrovni dosaženým před vstupem do ERM II a přijetím eura lze očekávat další nárůst relativní cenové úrovně, což sníží možné budoucí tlaky na růst cenové hladiny a rovnovážné posilování reálného kurzu.³⁹

3.4 ČR v době hospodářské krize

Od dubna 2009 do současnosti vede zemi v pořadí druhá úřednická vláda, premiérem je Jan Fischer. Prioritou této vlády pro rok 2010 je v první řadě boj s ekonomickou krizí (viz subkapitola 3.5).

Rok 2009 byl celosvětově poznamenán hospodářskou (ekonomickou) krizí. Tato krize dopadla na život zemí, firem, jednotlivců. Prvotní příčinou vzniku této krize byla krize na americkém hypotečním trhu. Instituce poskytující úvěry totiž poskytovaly hypotéky i těm klientům, kteří měli špatnou úvěrovou minulost. Postupem času narůstal počet klientů, kteří nedokázali své hypotéky splácet, což mělo za následek úpadek mnoha finančních ústavů, které poskytovaly úvěry. Krize hypotečního trhu vedla k propadu cen amerických akcií z důvodu obav, že problémy hypotečního trhu můžou mít vliv na celou ekonomiku. Obavy se ukázaly jako opodstatněné, protože americký hypoteční trh je těsně propojen s finančním sektorem USA a zahraničím. Díky tomu se krize dostala i na evropský kontinent a následně do celého světa.

V zemích EU se ekonomická krize projevila nejprve v bankovním sektoru, kdy se mnoho bankovních institucí dostalo na pokraj bankrotu, a musely požádat o pomoc státu. Dalším dopadem byl pokles průmyslové výroby, kde byl nejvíce zasažen automobilový sektor. Státy, které ve velké míře profitují z výroby aut (jako např. Německo, Francie, Velká Británie, ale i Česká republika a Slovensko), musely vytvářet protikrizová opatření, ale bohužel se nevyhnuly masovému propouštění, což mělo za následek výrazné zvýšení nezaměstnanosti. Země EU se dostaly do recese, výkonnost jejich ekonomik zpomalovala. Některé zaznamenaly větší propad ekonomiky, jiné zase menší propad.

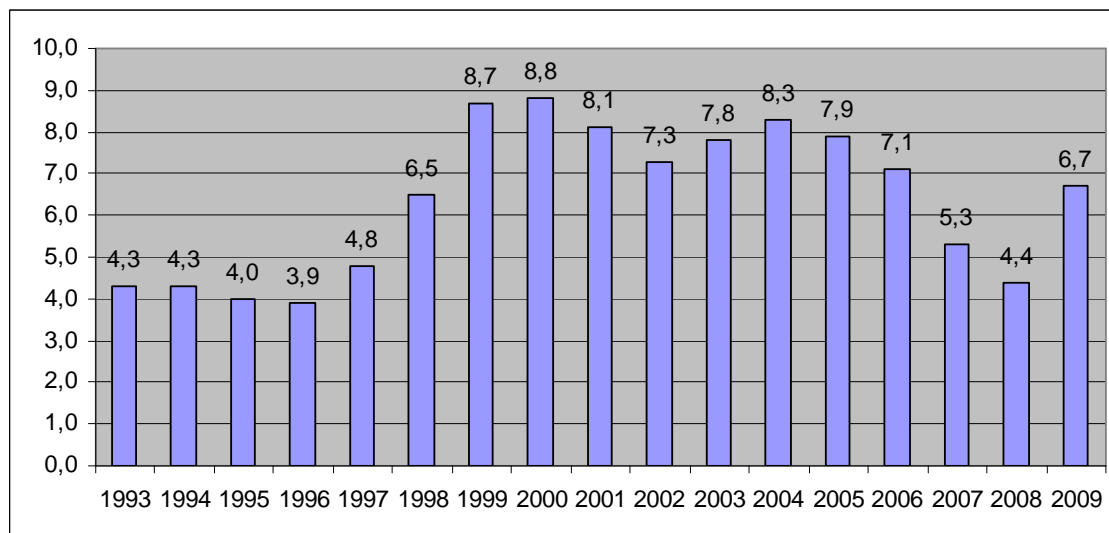
---

³⁹ZAVEDENÍ EURA V ČR. *Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou*. [on-line] 2009. [cit. 2010-03-10] Dostupné z WWW: <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/euro/Vyhodnoceni_Maastricht_2009_pdf.pdf>.

Dle dat českého statistického úřadu způsobil dopad celosvětové ekonomické krize v roce 2009, ve srovnání s rokem 2008, propad hrubého domácího produktu do záporných hodnot (viz graf 3.1), zvýšení míry nezaměstnanosti (viz graf 3.2), pokles míry inflace (viz graf 3.3).

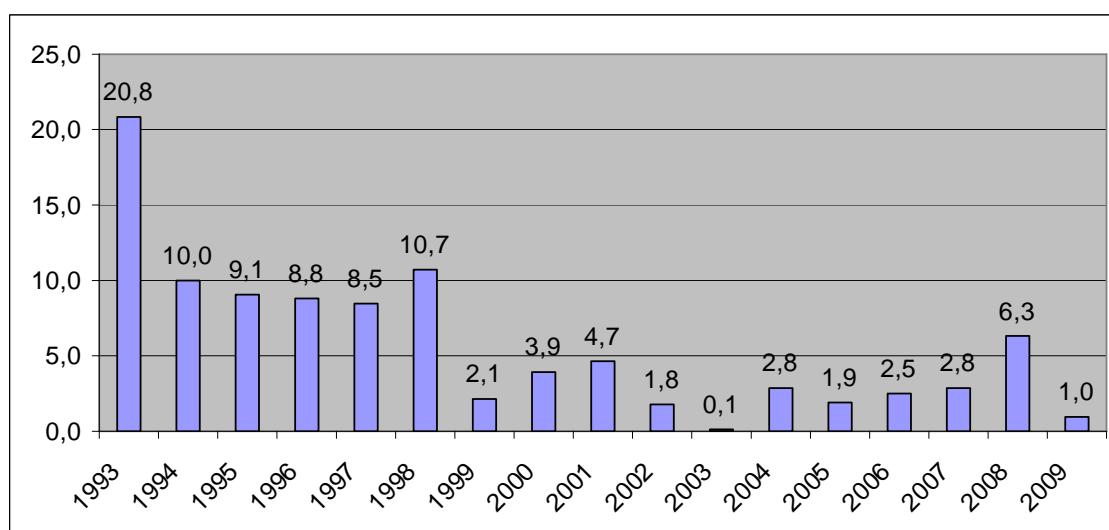
Graf 3.2 Vývoj míry nezaměstnanosti v ČR od roku 1993 (v %)

Zdroj : ČSÚ [15.3.2010]

Z grafu je patrné, že největší míra nezaměstnanosti byla v ČR v letech 1999 – 2005, kdy se pohybovala kolem 8 % s výjimkou roku 2002 kdy byla nezaměstnanost ve výši 7,3 %. Od roku 2005 se míra nezaměstnanosti začala snižovat, znovu narostla v roce 2009 kvůli dopadům ekonomické krize.

Graf 3.3 Vývoj míry inflace v ČR od roku 1993 (v %)

Zdroj : ČSÚ [15.3.2010]

V historii ČR byla inflace nejvyšší v roce 1993 kdy dosáhla 20 %, v dalších letech do roku 1999 se inflace snížila na rozmezí 8 – 10 %. V letech 2000 – 2009 inflace znovu rapidně poklesla, pohybovala se v hodnotách 0 – 6 %. V roce 2008 přesáhla inflace hranici 6 % kvůli navýšení daní, v roce 2009 poklesla kvůli dopadům celosvětové krize.

3.5 Fiskální a monetární politika v roce 2010

3.5.1 Fiskální politika

Podle Konvergenčního programu ČR 2010 bude prioritou fiskální politiky pro následující období snížení deficitů státního rozpočtu a zlepšení strukturálních parametrů veřejných financí. Příprava a prosazení střednědobé fiskální strategie je však v současné době ztíženo vyhlášením voleb. Hlavním cílem fiskální politiky je proto udržení deficitu v r. 2010 na úrovni 5,3 % HDP a postupná konsolidace v dalších letech tak, aby ČR odstranila nadměrný deficit v r. 2013.

Dalšími cíli vlády ve fiskální oblasti jsou:

- omezení nepříznivých dopadů ekonomického vývoje v roce 2009 na hospodaření sektoru vlády, a to prostřednictvím přijetí opatření ke snížení deficitu,
- omezení administrativní zátěže a daňové distorze prostřednictvím zjednodušení daňového systému,
- posílení efektivnosti vládních výdajů.

Poslaneckou sněmovnou přijatá aktivní opatření ke snížení deficitu v roce 2010 jsou soustředěna zejména na příjmové straně veřejných rozpočtů, a to především v oblasti nepřímých daní. Na výdajové straně byl v Poslanecké sněmovně přijat kompromis v podobě dočasného snížení některých sociálních dávek. Vláda se současně rozhodla zrušit neobsazená funkční místa ve státním sektoru a následně zmrazit objem prostředků na platy státních zaměstnanců a pro rok 2010 zmrazit i výši důchodů.

Fischerova vláda zároveň v souladu s požadavky Procedury při nadměrném schodku připravila a schválila konsolidační strategii i pro následující roky výhledu.

Na rozdíl od opatření pro rok 2010 je kladen vyšší důraz na výdajovou stranu veřejných rozpočtů. Tato schválená strategie zaručuje snížení deficitu státního rozpočtu na úroveň 4,2 % HDP v roce 2012. Zjednodušení daňového systému a transparentní a podnikatelsky příznivá správa daní jsou hlavními prvky zlepšujícími kvalitu veřejných financí a podporujícími ekonomický růst. I přes propad hospodářství zůstává prioritou vlády financování školství, podpora vědy a výzkumu a financování investic podporujících hospodářský růst. Tato politika se odráží i v oblasti škrtnutí výdajů jednotlivých kapitol, které byly provedeny selektivně, právě s ohledem na priority vlády. Předpokladem úspěšného provedení fiskální konsolidace bude stanovení splnitelných fiskálních cílů novou vládou. Hlavním nástrojem bude důsledné uplatňování režimu fiskálního cílení a dodržování nově schválených střednědobých výdajových rámců.

3.5.2 Měnová politika

Podle Konvergenčního programu ČR 2010 je měnová politika ČNB i nadále prováděna v režimu cílování inflace. Po čtyřech letech, kdy byl inflační cíl ve výši 3 %, (vyjádřený pro meziroční růst indexu spotřebitelských cen), vstupuje od roku 2010 v platnost nový cíl ve výši 2 %. I kolem nového cíle bude, stejně jako v případě toho předchozího, stanoveno toleranční pásmo ve výši jednoho procentního bodu oběma směry.

Nižší inflace v ČR v souladu s novým cílem do budoucna dále zvyšuje šance na plnění maastrichtského kritéria cenové stability. ČNB i nadále chápe své inflační cíle jako střednědobé, od nichž se skutečná inflace může přechodně odchýlit v důsledku exogenních šoků. Jedním z takových šoků jsou úpravy nepřímých daní, na jejichž primární dopady měnová politika standardně nereaguje a soustředí se pouze na jejich sekundární dopady.

Klíčovým podkladem pro rozhodování bankovní rady ČNB o provádění monetární politiky je makroekonomická prognóza ČNB. Představuje vnímání odborníků ČNB ohledně nejpravděpodobnějšího budoucího vývoje ekonomiky včetně chování samotné centrální banky. Pro rozhodování o měnové politice je pak nejvíce relevantní prognóza inflace v tzv. horizontu měnové politiky (vzdáleném zhruba 12 - 18 měsíců v budoucnosti), která ovlivňuje současné nastavení úrokových sazeb.

ČNB dne 4. února 2010 zveřejnila aktuální prognózu pro inflaci, měnověpolitickou inflaci, HDP, úrokové sazby a měnový kurz. Tyto prognózy jsou zachyceny v tabulce (3.2).

Tab. 3.2 Aktuální prognóza ČNB

Prognóza	Ukazatel	2010	2011
Inflace	Meziroční přírůstek spotřebitel. cen		1. čtvrtletí – 2 % 2. čtvrtletí – 2,1 %
Měnověpolitická inflace	Měnověpolitická inflace		1. čtvrtletí – 1,8 % 2. čtvrtletí – 2 %
HDP	Meziroční růst reálného HDP	1,4 %	2,1 %
Úroková sazba	Úrokové sazby 3M PRIBOR	1,4 %	2,5 %
Měnový kurz	Kurz CZK/EUR	25,5	25,2

Zdroj : http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/prognoza/#inflace [10.4.2010]

Aktualizovaná strategie přistoupení České republiky k eurozóně schválená vládou ČR v srpnu 2007 nestanovila nové cílové datum vstupu do eurozóny s tím, že toto datum se odvine od vyřešení problematických míst v rámci zásadní reformy veřejných financí a od posílení pružnosti české ekonomiky. V této souvislosti je vstup do systému kurzů ERM II i nadále chápán pouze jako nezbytná podmínka pro přijetí eura a délka pobytu v něm by měla být proto minimální. Zásadní bariérou pro vstup do měnové unie přitom bude vyšší než 3% deficit státního rozpočtu. Stejně tak je nejisté udržení a potřebné další zvyšování dosaženého stupně sladění české ekonomiky s eurozónou v nejbližších letech. V této situaci proto nelze stanovit nové cílové datum vstupu do eurozóny. To zároveň implikuje, že ČR nebude v průběhu roku 2010 usilovat o vstup do mechanismu ERM II.⁴⁰

⁴⁰ MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Konvergenční program ČR 2010*. [online] 2005-2009. [cit. 2010-03-01]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/KoPr_201001_komplet_pdf.pdf>.

3.6 Shrnutí

V prvních letech samostatnosti se hospodářská politika ČR věnovala ekonomickým opatřením v rámci transformačního procesu, která přinesla růst ekonomiky a pozici nejlépe se transformující se země. Od roku 1997 se začaly v ekonomice projevovat první vážné problémy, kvůli nesouladu fiskální a monetární politiky upadá ekonomika do období recese, politiku provází pád vlády. Od roku 1998 je prováděna expanzivní fiskální politika sociálnědemokratické vlády, která kromě oživení ekonomiky přináší také deficity státního rozpočtu. Od roku 2002 se zvyšuje tempo růstu ekonomiky, ovšem ke konci roku 2008 a následně celý rok 2009 je poznamenána celosvětovou ekonomickou krizí. V roce 2004 vstupuje ČR do EU. Od roku 2006 přichází pravicová vláda, která se snaží reformními kroky zastavit nárůst deficitu státního rozpočtu. Protože ale nemá dostatečnou politickou podporu, nemůže reformy realizovat v plné míře. S tím také souvisí stav politické scény v posledních letech (o které se více zmiňuji v samostatné kapitole komparace hospodářských politik).

Od dubna 2009 má ČR úřednickou vládu (parlamentní volby se mají konat v květnu 2010). Tato vláda se prioritně zaměřuje na boj s ekonomickou krizí. ČR se vstupem do EU zavázala mimo jiné k přijetí eura. Do současné doby neplní maastrichtská kritéria, a pokud se v zemi neprosadí důležité reformy, zřejmě ani do budoucna tyto kritéria plnit nebude.

Další kapitola je zaměřena na hospodářskou politiku Slovenské republiky.

4 Hospodářská politika SR

4.1 Charakteristika Slovenské republiky

Slovenská republika (dále jen Slovensko) je vnitrozemský stát ležící ve střední Evropě. Sousedí s ČR, Rakouskem, Maďarskem, Ukrajinou, Polskem. Je členem např. Evropské Unie, Severoatlantické aliance (NATO), Organizace spojených národů, Světové obchodní banky, Mezinárodního měnového fondu, Mezinárodní banky pro obnovu a rozvoj a dalších. S Českou republikou tvořilo od roku 1918 společný stát, od 1. ledna 1993 je samostatným demokratickým státem.

Slovensko má rozlohu 49 035 km², 5 424 057 mil. obyvatel, národnostně jsou zde zastoupení především Slováci, dále Maďaři, Češi, Romové. Z náboženství zde dominuje katolictví. Hlavním městem je Bratislava, národní měnou je od 1. ledna 2009 euro, které nahradilo slovenskou korunu.

Slovensko je parlamentní republikou a unitárním státem, administrativně je rozčleněno na 8 krajů. Má jednokomorový parlament se 150 poslanci volených na 4 roky v přímých volbách (Národní rada Slovenské republiky). Hlavou státu je prezident (v současnosti Ivan Gašparovič), který je také volen v přímých volbách.⁴¹

4.1.1 Ekonomický a politický vývoj SR od roku 1993

Reálná transformace byla do roku 1993 společná pro celou tehdejší Československou federaci. 1. lednem 1991 začala liberalizace cen. Na to navázaly další liberalizační opatření, např. liberalizace zahraničního obchodu, zrušení plošné regulace mezd, zavedení vnitřní konvertibility koruny, poskytnutí většího prostoru pro soukromé podnikání, kuponová privatizace.

Po vzniku samotných států od roku 1993 pokračovalo Slovensko v transformaci podle svého způsobu. Svou roli zde sehrál i premiér SR Vladimír Mečiar (který byl premiérem slovenské vlády po tři volební období, až do roku 1998). Jeho vládě se zdálo tempo transformace příliš rychlé, proto v době, kdy zemi vedl, reformní procesy zpomalily, nebo úplně zastavily.

---

⁴¹EUROSKOP. *Slovensko*. [online] 2009. [cit. 2009-01-15]. Dostupné z: <<http://www.euroskop.cz/450/sekce/zakladni-informace/>>.

Vláda prováděla expanzivní politiku, preferovala silný ekonomický růst, např. za pomoci velkých objemů veřejných výdajů, realizací rozsáhlých veřejných infrastrukturních investic, deficitního hospodaření aj. Centrální banka reagovala na expanzivní finanční politiku vlády restriktivní měnovou politikou. Hospodářská politika se v období 1993 – 1998 snažila o vysoké tempo růstu ekonomiky. Tento růst měl vyřešit problémy fiskální nerovnováhy, především narůstajícího státního dluhu.

V roce 1998 se po parlamentních volbách stal premiérem Mikuláš Dzurinda. Jeho vláda si dala za cíl zásadně změnit postup transformace a přeformulovat hospodářskou politiku, kterou po sobě zanechaly vlády Vladimíra Mečiara. Dzurindova vláda kladla důraz na posílení trhu a pravidel spravedlnosti, snažila se o omezení vlivu státu, např. restrukturalizací bankovního sektoru a odprodejem velkých bank strategickým investorům, privatizací velkých podniků za pomoci mezinárodních tendrů, přesunem kompetencí v oblasti regulace cen, přechodem z fixního na plovoucí směnný kurz. Slovensko za dzurindovy éry zintenzivnilo úsilí o vstup do EU a dalších mezinárodních organizací (např. OECD, NATO). Jeho vláda se prioritně zabývala makroekonomickou stabilizací.

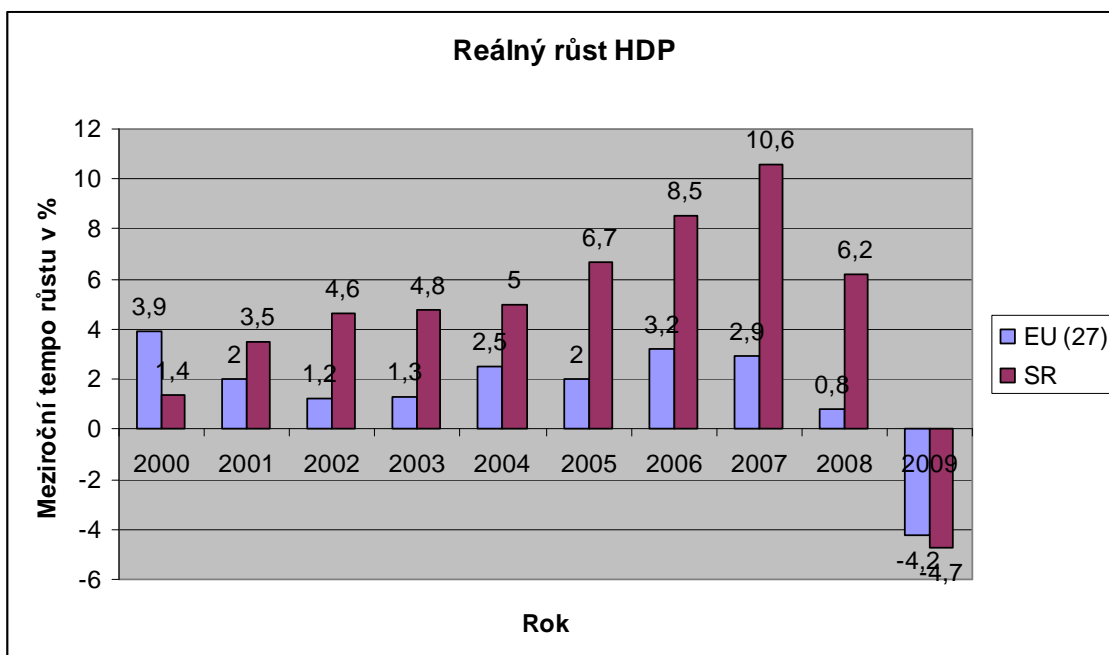
Mikuláš Dzurinda se stal premiérem i v dalším volebním období, od roku 2002. Po svém prvním volebním období, kdy se mu podařilo stabilizovat ekonomiku, se v druhém pouští do odvážnějších kroků. Prioritními oblastmi jeho vlády se nadále stává vstup do Evropské unie, resp. do eurozóny, zvýšení míry zaměstnanosti, reformování veřejného sektoru. Pro dosažení těchto priorit vláda vytváří a prosazuje zásadní reformy, které ovlivní další vývoj Slovenska (tyto reformy jsou blíže popsány v kap. 4.2). Slovensku se v té době velmi daří, jeho HDP každoročně roste (viz graf (4.1)), zlepšuje se jeho mezinárodní rating, stává se atraktivním státem pro zahraniční investory. Dne 1. května 2004 vstupuje do EU.⁴² Rok 2006 je poznamenán krizí mezi vládními politickými stranami, následně jsou vyhlášeny předčasné parlamentní volby.

Od roku 2006 do současnosti (parlamentní volby by stejně jako v ČR měly proběhnout letošní rok) vede Slovensko premiér Robert Fico. Ekonomický růst SR v roce 2007 (viz graf 4.1) dosáhl svého maxima od vzniku samostatnosti. Země plní maastrichtská kritéria (viz tab. 4.1) a může proto od 1. ledna přijmout euro a stát se tak 16 zemí eurozóny. Rok 2009 ale přináší pro Slovensko kromě zavedení eura také celosvětovou hospodářskou krizi (více o této krizi v subkapitole 4.4).

---

⁴² Dle Morvay a kol. (2005, str. 27 – 70)

Graf 4.1 Porovnání reálného tempa růstu HDP EU (27) a Slovenska (v %)

Zdroj : Eurostat [25.3.2010]

4.2 Reformy na Slovensku

V následující subkapitole se budu věnovat zásadním reformám, které vláda Mikuláše Dzurindy spustila v roce 2004. Tyto reformy přispěly mimo jiné k tomu, že Slovenská republika mohla přijmout euro. Na rozdíl od České republiky se slovenští političtí představitelé byli schopni dohodnout a měli dostatečnou politickou sílu v parlamentu, aby prosadili důležité reformy, které ovlivnily makroekonomický vývoj a s tím spojený růst životní úrovně Slovenska.

V roce 2005 vypracoval tehdejší slovenský ministr financí Ivan Mikloš s kolektivem informační publikaci⁴³, která obsahuje stručný přehled reforem, které tehdejší vláda provedla. Mezi nejdůležitější patří daňová, důchodová a zdravotní reforma. Z této publikace jsou popsány všechny následující reformy.

⁴³ MINISTERSTVO FINANCIÍ SR. *Kniha reforiem*. [online] 2005. [cit. 2009-12-05]. Dostupné z WWW: <http://www.finance.gov.sk/Documents/kniha_reforiem.pdf>.

4.2.1 Daňová reforma

Cílem bylo vytvoření příznivého podnikatelského a investičního prostředí, zjednodušení, odstranění slabých stránek a deformačních účinků daňových zákonů, dosažení vysokého stupně daňové spravedlnosti rovným zdaňováním všech druhů a výšek příjmů.

Záměrem slovenské vlády bylo vytvořit z daňové soustavy Slovenské republiky jeden z nejkonzekventnějších systémů v rámci EU a OECD (myšleno jako vysoce efektivní a transparentní systém bez deformací).

Koncepce daňové soustavy je založena na principech spravedlnosti, neutrálnosti, jednoduchosti, jednoznačnosti, účinnosti a vyloučení dvojího zdanění.

Důležitými zásadami reformy byly:

- přesun daňového břemena z přímých daní na nepřímé daně, resp. přesun od zdaňování výroby ke zdaňování spotřeby,
- zrušení progresivního marginálního zdaňování příjmů zavedením rovné daně,
- eliminace skoro všech výjimek, speciálních režimů a osvobození od daní,
- odstranění deformujících prvků daňové politiky, kterými se prosazovaly nefiskální cíle,
- odstranění dvojího zdanění příjmů.

Klíčová opatření:

- 1) Zavedení rovné sazby daně z příjmů na úrovni 19 % jak pro fyzické tak pro právnické osoby – začalo se uplatňovat od 1. ledna 2004.
- 2) Sjednocení sazeb DPH na úrovni 19 %.
- 3) Zrušení daně z dividend.
- 4) Zrušení daně darovací, dědické a z převodu nemovitostí.
- 5) Odstranění většiny výjimek, odpočitatelných položek a speciálních režimů.

Daňová reforma zjednodušila celý daňový systém, přispěla ke zlepšení podnikatelského prostředí a přílivu zahraničních investic. Měla podíl na snížení schodku veřejných financí.

4.2.2 Důchodová reforma

Cílem reformy bylo přispět k dosažení dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí, která je ohrožena nepříznivým demografickým vývojem, dále posilnit zásluhovost důchodového systému – tzn. očekávaný důchod by měl odrážet výšku odvedených příspěvků, a v neposlední řadě zvýšit motivaci spořit dlouhodobě. Reforma začala platit od 1. ledna 2004.

Klíčová opatření :

- zavedení silného kapitálového pilíře,
- zvýšení věku odchodu do důchodu,
- zavedení principu zásluhovosti v průběžném systému,
- zavedení nového valorizačního mechanismu pro už přiznané důchody,
- rozšíření daňových výchoď ve třetím pilíři.

Dosažení těchto záměrů se uskutečnilo vytvořením tzv. trojpilířového systému důchodového zabezpečení. První pilíř tvoří průběžný systém představovaný Sociální pojišťovnou, do které odvádí zaměstnavatel za pracovníky odvody ze mzdy, druhý pilíř, který vznikl k 1. lednu 2005 je založený na bázi důchodového spoření (zastupují ho důchodové správcovské společnosti) a třetí se skládá z různých forem dobrovolného důchodového spoření (představují ho doplňkové důchodové společnosti). Odvody do třetího pilíře jsou zcela dobrovolné, ale zabezpečování v tomto pilíři stát daňově zvýhodňuje.

Úlohou důchodových správcovských společností je vytvoření třech důchodových fondů – růstového, vyváženého a konzervativního, které mají zajistit kapitálovou složku důchodového systému, na rozdíl od prvního pilíře, který zajišťuje důchody na bázi průběžného financování.

V růstovém fondu může být až 80 % akcií, je tedy nejrizikovější, ale může být i nejvýnosnější. Za dobu 24 měsíců existence fondu nesmí být průměrný výnos nižší než 50 % průměrného výnosu konkurenčních růstových fondů. Do tohoto fondu může investovat občan, kterému chybí do důchodu více než 15 let, poté musí přejít na jiný.

Vyvážený fond může tvořit až 50 % akcií, ale minimálně 50 % musí tvořit dluhopisy nebo vklady v bankách. Průměrný výnos fondu za 24 měsíců musí dosahovat alespoň 70 % průměrného výnosu konkurence.

Do tohoto fondu může investovat občan, kterému do důchodu chybí více než 7 let, poté musí přejít na fond konzervativní. Konzervativní fond musí 100% tvořit dluhopisy a vklady v bankách, průměrný výnos za 24 měsíců pak musí tvořit alespoň 90 % průměrného výnosu konkurenčních fondů.

Ve vyplácení důchodu hrají hlavní roli životní pojišťovny a důchodové správcovské společnosti. Spořitel si může vybrat, zda do vybrané životní pojišťovny převede pouze část prostředků (musí mu zaručit doživotní penzi ve výši alespoň 0,6násobek životního minima) a ostatní prostředky si nechá vyplácet přímo důchodovou správcovskou společností v době jím určené, nebo zda na životní pojišťovnu převede všechny prostředky a nechá si vyplácet doživotní důchod formou doživotní anuity.⁴⁴

4.2.3 Reforma zdravotnictví

Cílem reformy bylo vytvořit systém flexibilních nástrojů na uskutečňování zdravotní politiky, změnit postavení a úlohu státu v systému zdravotní péče z aktivního účastníka do pozice efektivního regulátora, zvýšit odpovědnost pacienta, zabezpečit vyrovnané, finanční udržitelné hospodaření zdravotnictví, zvýšit kvalitu služeb v oblasti zdravotnictví a vytvořit v ní konkurenční prostředí.

Klíčová opatření :

- oddlužení zdravotnictví,
- zavedení poplatků za služby spojené s poskytováním zdravotní péče,
- transformace zdravotních pojišťoven na akciové společnosti,
- možnost flexibilně definovat míru veřejných zdrojů v systému přes „inteligentní schéma spoluúčasti“,
- zavedení tvrdých rozpočtových pravidel pro všechny subjekty systému.

---

⁴⁴ MĚŠEC.CZ. *Důchodová reforma na Slovensku – inspirace pro ČR?*. [online] 1998-2010. [cit. 2010-03-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.mesec.cz/clanky/duchodova-reforma-na-slovensku-inspirace-pro-cr/>>.

Reforma se realizovala ve třech fázích :

I. fáze : Stabilizace opatření – zastavení růstu dluhu a finanční stabilizace systému.

Cílem stabilizačních opatření bylo omezení nadbytečné spotřeby zdravotnických služeb a léků a zastavení růstu dluhu. Vláda zavedla paušální poplatky za služby zdravotnictví – dopadem bylo snížení počtu návštěv u lékařů a snížení spotřeby léků, dále zvýšená spoluzodpovědnost pacienta za svůj zdravotní stav a snížení míry korupce. Vláda s touto reformou začala v roce 2003 a vyčlenila 8,6 mld. slovenských korun na oddlužení zdravotnictví, v roce 2004 navýšila částku na 11,5 mld. Sk.

II. fáze : Systémové opatření – zvýšení efektivnosti systému a mobilizace zdrojů.

Cílem systémových opatření bylo vytvořit konkurenční prostředí, které pak bude jedním z hlavních předpokladů fungování systému. Zdravotní pojištění bylo rozděleno v roce 2005 na veřejné a individuální, což vytvořilo podmínky pro nastolení rovnováhy mezi příjmy a výdaji zdravotních pojišťoven. Ze zdrojů veřejného zdravotního pojištění se poté financuje tzv. základní balík zdravotní péče poskytovaný bezplatně. Z prostředků dobrovolného individuálního pojištění se hradí zdravotní péče nad rámec základního balíku. Zdravotní pojišťovny a nemocnice se transformovaly na akciové společnosti.

III. fáze : Sít'ové opatření – zvýšení alokační a technické efektivnosti, zvýšení kvality, zlepšení efektivnosti dostupnosti, posílení konkurence a rovnosti šancí.

Od 1. ledna 2003 přešly malé a střední nemocnice do pravomocí měst a samosprávných krajů. Stát si ponechal jen větší nemocnice fakultní nemocnice a speciální ústavy, které se stejně jako zdravotní pojišťovny a ostatní zdravotnická zařízení transformovaly na akciové společnosti. Novým prvkem systému je veřejná minimální síť, která je definovaná jako nejmenší možný počet poskytovatelů zdravotní péče ve všech druzích zdravotnických zařízení na daném území. Pro poskytovatele speciální zdravotní péče byly vytvořeny tzv. indikátory kvality.

Reformou zdravotnictví chtěla vláda zastavit zadlužování, zvýšit kvalitu zdravotnických služeb a efektivnost systému v existujících podmínkách financování. Reforma byla ale odmítnuta širokou veřejností (zejména kvůli zvýšení finanční spoluúčasti pacienta), podařilo se snížit zadlužení zdravotního sektoru.

Po pádu vlády Mikuláše Dzurindy v roce 2006 přišly s novým premiérem Ficem změny v systému zdravotnictví. Nejprve zrušil poplatky v ordinacích a nemocnicích, snížil sazby za lékařský předpis, dále zpětně změnil pojišťovny a nemocnice z akciových forem na veřejné instituce. Opětovně pokračuje zadlužování nemocnic. Od roku 2008 zdravotní pojišťovny selektivně uzavírají smlouvy s poskytovateli zdravotní péče (vládou byla stanovena minimální síť 34 poskytovatelů).

4.2.4 Reforma sociálního systému a trhu práce

Cílem reformy bylo podpořit růst zaměstnanosti, podpořit pracující rodiny, vytvořit flexibilní trh práce, podpořit aktivity nezaměstnaných a motivovat je k hledání práce, zvýšit adresnost pomoci zdravotně postiženým.

Klíčové opatření :

- pružnější Zákoník práce,
- zavedení aktivačních příspěvků a systémů podpory aktivace,
- snížení daňového a odvodového zatížení práce,
- přesun vyplácení nemocenské dávky v prvních 10 dnech pracovní neschopnosti na zaměstnavatele,
- zavedení daňového a odvodového bonusu na dítě.

Změnami v Zákoníku práce byla např. deregulace úpravy pracovního času (přičemž je možné si rozvrhnout pracovní čas buď rovnoměrně nebo nerovnoměrně), zjednodušení propouštění v případě hospodářských krizí nebo nespokojeností s prací jednotlivce, zjednodušení procesu při uzavírání pracovního poměru jak na dobu určitou tak neurčitou, odstranění omezení pro pracující důchodce atd.

Aktivní politika trhu práce se zaměřila na vytvoření účinné pomocné ruky pro dlouhodobě nezaměstnané, kteří se snaží o návrat do práce. Jedním ze základních nástrojů jsou nárokovatelé příspěvků pro nezaměstnané a zaměstnavatele :

- uchazeči o zaměstnání si např. hradí část cestovních nákladů při hledání zaměstnání nebo příspěvek na stěhování se za práci,
- zaměstnavatel dostává příspěvek na zaměstnání dlouhodobě nezaměstnaných a zdravotně postižených, příspěvek na činnost pracovního asistenta, příspěvek na realizaci malých obecných prací a dobrovolných aktivit.

4.2.5 Reforma školství

Cílem reformy bylo podpořit efektivnější způsob financování regionálního školství, snížit decentralizaci administrativní náročnost správy škol, vytvořit podmínky na postoupnou realizaci obsahové přestavby výchovy a vzdělávání, zabezpečit postupně možnost přístupu ke kvalitnímu vysokoškolskému vzdělávání pro všechny občany, kteří o něj projevují zájem a prokáží předpoklady pro jeho úspěšné absolvování, účinně řešit problém dlouhodobě nedostatečného financování vysokého školství.

Klíčová opatření :

- zavedení transparentního normativního způsobu financování,
- transformaci systému státní správy v regionálním školství,
- přípravu obsahové reformy regionálního školství,
- transformaci vysokého školství podle nového zákona o vysokých školách,
- rozpis dotací vysokým školám podle výkonnosti kritérií,

Systém financování:

Organizace poskytování finančních prostředků z ministerstva školství je postavena na modelu dvojí úrovně. V rámci první úrovně se poskytují finanční prostředky zřizovatelům prostřednictvím nově zřízených krajských školských úřadů. Objem peněžních prostředků se určuje normativně podle počtu žáků a kategorie škol nebo školských zařízení. Normativ (kterým je objem finančních prostředků vyčleněných na jednoho žáka na rok) zohledňuje rozdílnou personální a ekonomickou náročnost jednotlivých druhů a typů škol a školských zařízení, v případě malých základních škol do jisté míry i velikost školy. Druhou úroveň představuje rozpis finančních prostředků z úrovně zřizovatele. Zřizovatel má možnost podle místních podmínek a potřeb upravit ve stanoveném rozsahu objem finančních prostředků pro jednotlivé školy a školská zařízení.

Oblast vysokých škol:

Strategickým cílem dzurindovy vlády bylo vytvořit podmínky na efektivní fungování vysokoškolského systému tak, aby se vysokoškolské vzdělávání stalo v budoucnu přístupné všem občanům, kteří o něj projevili zájem a prokáží předpoklady pro jeho úspěšné absolvování. Vláda se zavázala podporovat rozvoj základního

a aplikovaného výzkumu na vysokých školách jako nevyhnutelné podmínky pro poskytování kvalitního vysokoškolského vzdělávání.

Dále vláda vytvořila legislativní podmínky pro institucionální diverzifikaci slovenského vysokého školství zavedením univerzitních a neuniverzitních vysokých škol. Reforma přinesla podstatné změny i pro postavení vysokoškolských učitelů. Zákon zavedl funkční místa profesorů a docentů obsazovaných otevřenými konkurzy jen na dobu určitou. Sleduje se tak zvýšení konkurence a zvýšení kvality vzdělávání.

4.2.6 Reforma veřejné správy

Cílem reformy bylo upravit vztah stát – region – obec – občan tak, aby problémy byly řešeny tam, kde mohou být řešeny nejefektivněji, dále zmenšit územněsprávní členění Slovenské republiky a zavést tříúrovňový model veřejné správy, posilnit místní komunity, zavést nový systém financování a posilnit finanční nezávislost územních samospráv, zvýšit zodpovědnost územních samospráv za efektivní provádění veřejné správy a regionální politiky.

Klíčová opatření :

- decentralizace kompetencí,
- reforma místní státní správy,
- změna územněsprávního uspořádání,
- fiskální decentralizace,
- komunální reforma.

Fiskální decentralizace:

Cílem systému financování územních samospráv je posílení daňových příjmů obcí, stanovení vlastních daňových příjmů vyšších územních celků a zavedení nového způsobu finančního vyrovnávání příjmů a výdajů územní samosprávy. Podstatou změny je přechod od poskytování dotací ze státního rozpočtu k financování samosprávné působnosti prostřednictvím daňových příjmů. Nový systém výrazně posílil samostatnost a odpovědnost územní samosprávy v procesu rozhodování o použití veřejných zdrojů při poskytování služeb občanům.

4.2.7 Reforma podnikatelského prostředí

Cílem bylo zlepšit a zefektivnit legislativu související s podnikatelským prostředím, omezit byrokracii, zefektivnit fungování soudního systému, zlepšit dostupnost finančních zdrojů.

Klíčová opatření :

- snížení daně z příjmů právnických osobu,
- pružnější pracovní legislativa,
- zefektivnění soudnictví a zjednodušení legislativy,
- zrychlení zápisu do obchodního registru,
- rychlostní příplatek při zápisech do katastru.

4.2.8 Reforma řízení veřejných financí

Cílem reformy byla transparentnost veřejných financí, plynulé a bezproblémové financování funkcí státu, dále programové rozpočtování, zkvalitnění makroekonomických a fiskálních analýz a prognóz, změna pravidel ve veřejných financích (nová rozpočtová pravidla), koncentrace likvidity do státní pokladny a úspora finančních prostředků.

V roce 2003 Ministerstvo financí ve spolupráci se Světovou bankou spustilo reformu, která přináší pořádek do veřejných financí a posouvá rozpočtový proces na moderní evropskou úroveň.

Klíčová opatření :

- tvrdé rozpočtové omezení a zavedení metodiky ESA95,
- zřízení Státní pokladny a Agentury pro řízení dluhů a likvidity,
- zavedení tříročního rozpočtu,
- zavedení rozpočtování na bázi programových struktur,
- zvýšení analytických kapacit ministerstva financí.

Tato metodika výrazně komplikuje zatajování části deficitu a zároveň umožňuje mezinárodní porovnání fiskálních výsledků. Přejít na tuto metodiku je zakotvený i v novém zákoně o rozpočtových pravidlech.

4.3 SR z hlediska přijetí eura

Tato subkapitola je věnována vývoji vstupu Slovenska do eurozóny, plnění maastrichtských kritérií za rok 2008 a dosavadnímu zhodnocení působení eura.

4.3.1 Historie vstupu Slovenska do měnové unie

Proces vstupu Slovenska do měnové unie začal 16. července 2003 za vlády Mikuláše Dzurindy, kdy byla schválena Strategie přijetí eura. V roce 2004 stanovila vláda za cíl přijmout euro k 1. lednu 2009. Dne 6. července 2005 byl schválen Národní plán zavedení eura ve Slovenské republice. Tento Národní plán obsahoval základní zásady přijetí eura, kterými byly:

- *velký třesk* – zavedení eura najednou, v hotovostní i bezhotovostní formě, od 1. ledna 2009,
- *krátký duální oběh* – tato zásada umožňovala, aby po krátkou dobu mohla současně s eurem obíhat také slovenská koruna, od 16. ledna 2009 se začalo platit již pouze eurem,
- *konverzní kurz* – byl stanoven jako jediný kurz pro přepočítávání cen a dalších finančních hodnot (stanoveno Nařízením Rady ES 1103/97 o určitých ustanoveních týkajících se zavedení eura),
- *kontinuita kontraktů* – tato zásada stanovovala, že veškeré typy smluv, uzavřené před 1. lednem 2009 ve slovenských korunách, budou po tomto datu uhrazeny v eurech, přepočítané podle konverzního kurzu,
- *pravidlo zaokrouhlení* – bylo také stanoveno Nařízením Rady ES 1103/97, přepočtené hodnoty se musí zaokrouhlit na nejbližší eurocent, přesně podle matematických pravidel,

- *zásada „nepoškodit občana“* – znamenala, že všechny platby, které občan platil státu, se zaokrouhlovaly směrem dolů, naopak všechny platby státu občanům, se po přepočtení zaokrouhlovaly směrem nahoru,
- *minimalizace nákladů* – snaha o co nejmenší náklady vzniklé v souvislosti se zavedením eura,
- *zásada zodpovědnosti* – každý by měl být odpovědný za svoje vlastní přípravy na euro⁴⁵.

Nová vláda Roberta Fica (od roku 2006) pokračovala v krocích předešlé vlády, k dosažení stanoveného cíle, tj. zavedení eura na Slovensku od 1. ledna 2009.

Do systému ERM II Slovensko vstoupilo v listopadu 2005. Centrální parita slovenské koruny (tj. konverzní kurz) vůči euru byla stanovena na úrovni tržního kurzu 38,4550 EUR/SKK, využívala standartní flukтуаční pásmo $\pm 15\%$. V březnu 2007 proběhla první revalvace slovenské koruny v ERM II, nová centrální parita koruny vůči euru byla stanovena na 35,4424 EUR/SKK. V květnu 2008 slovenská koruna revalvovala podruhé, tentokrát na úroveň 30,1260 EUR/SKK. Tato hodnota se následně stala přepočítávacím koeficientem⁴⁶, mezi eurem a slovenskou korunou.

V červnu 2008 ECOFIN (Rada EU na úrovni ministrů financí členských států EU) na základě plnění maastrichtských kritérií (viz tab. (4.1)) doporučil vstup Slovenska do eurozóny k 1. lednu 2009, 8. července 2008 pak stanovil výše uvedený přepočítávací koeficient.

1. ledna 2009 se tak Slovensko stalo 16. zemí eurozóny. Do poloviny ledna 2009 obíhalo euro souběžně se slovenskou korunou, od 16. ledna toto období duálního oběhu skončilo a euro se stalo jediným zákonným platidlem na Slovensku.⁴⁷

---

⁴⁵ NAŠA MENA. *Zasady zavedenia eura*. [online] 2007. [cit. 2009-02-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.euromena.sk/zasady-zavedenia-eura/1563s>>.

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA. *Zavedení eura*. [online] 2009. [cit. 2009-02-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.nbs.sk/sk/euro/zavedenie-eura>>.

⁴⁶ Přepočítávací koeficient – koeficient sloužící pro přepočtení veškerých peněžních hodnot vyjádřených ve slovenských korunách na eura.

⁴⁷ NAŠA MENA. *Euro a Slovensko*. [online] 2007. [cit. 2009-02-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.euromena.sk/euro-a-slovensko-/10216s>>.

Tab. 4.1 Plnění maastrichtských kritérií SR v březnu 2008

Kritérium	Referenční hodnota	Plnění SR
Míra inflace	3,2 %	2,2 %
Deficit veřejných financí k HDP	3 %	2,2 %
Veřejný dluh k HDP	60 %	29,4 %
Dlouh. úrok. sazby	6,5 %	4,5 %
Stabilita měnového kurzu	Zapojení národní měny do ERM II dva roky před hodnocením	Členství v systému od listopadu 2005 bez devalvací

Zdroj : <http://www.euromena.sk/euro-a-slovensko-/10216s>

4.3.2 Dosavadní zhodnocení eura na Slovensku

Dosavadní působení eura na Slovensku zhodnotil guvernér Národní banky Slovenska Ivan Šramko v rámci semináře „Slovenské zkušenosti s eurem a české přípravy“. Mimo jiné se zabýval těmito tématy:

Obavy z výrazného růstu inflace se nepotvrdily. Jedním z nevíce diskutovaných témat byla udržitelnost slovenské inflace po vstupu do eurozóny. Slovensku se podařilo splnit inflační kritérium s dostatečnou rezervou, když v okamžiku hodnocení se posuzovaná inflace nacházela o jeden procentní bod pod referenční hodnotou 3,2 %. Od března 2009 slovenská inflace sice mírně převyšuje referenční hodnotu, přesto lze vývoj inflace během prvního roku po zavedení eura považovat za stabilizovaný. Slovensko se stalo jednou z mála zemí, jejíž obyvatelé si zavedení eura nespojují s domnělým zdražováním.

Důležitost reforem pro splnění kritérií. Guvernér Šramko ocenil velmi dobrou spolupráci vlády a NBS v době příprav na zavedení eura. Zároveň poukázal na důležitost provedených reforem, které pomohly konsolidovat veřejné finance, čímž výrazně zvýšily schopnost slovenské ekonomiky splnit maastrichtská konvergenční kritéria. Připomenul daňovou reformu, reformu důchodového systému a rozsáhlé změny v sociálním systému, zdravotnictví i školství.

Euro zvyšuje důvěru. Slovensko má v současnosti nejvyšší ratingové hodnocení ve své historii (viz příloha č. 3). Aktuální ratingové hodnocení zveřejňuje Národní banka Slovenska (viz tab. č. (4.2)), poslední aktualizace je z března 2009.

Pro zahraniční investory se existence eura na Slovensku stává vyznaným činitelem při rozhodování o umístění svých investic.

Tab. 4.2 Aktuální ratingové hodnocení Slovenské republiky

Agentura	Standard & Poor's	Moody's	Fitch Ratings	R&I	JCR
Stupeň	A+ stabilní výhled	A1 stabilní výhled	A+ stabilní výhled	A stabilní výhled	A+ stabilní výhled
Datum přidělení	27.11.2008	27.3.2009	8.7.2008	16.7.2008	21.8.2008

Zdroj : <http://www.nbs.sk/sk/o-narodnej-banke/rating> [10.4.2010]

Nevýrazné efekty oslabující měny. Guvernér Šramko se věnoval též časté argumentaci, která za nevýhodu zavedení eura na Slovensku považuje nemožnost reagovat na současnou ekonomickou recesi prostřednictvím slabšího měnového kurzu. Upozornil na krátkodobost takového řešení, které se často odrazí v nárůstu inflace a ve zvýšení zahraničního dluhu a které nemotivuje ke strukturálním reformám. Rovněž poukázal na skutečnost, že ze slabšího kurzu profitují pouze vybraná odvětví (např. cestovní ruch či maloobchod). Navíc v současných podmínkách výrazného poklesu poptávky na zahraničních trzích má kurzový nástroj pouze omezený efekt. Koneckonců guvernér Šramko považuje ekonomický vývoj na Slovensku za porovnatelný s vývojem v České republice a případné dílčí rozdíly si jen obtížně dovede vysvětlit existencí či neexistencí kurzu národní měny.

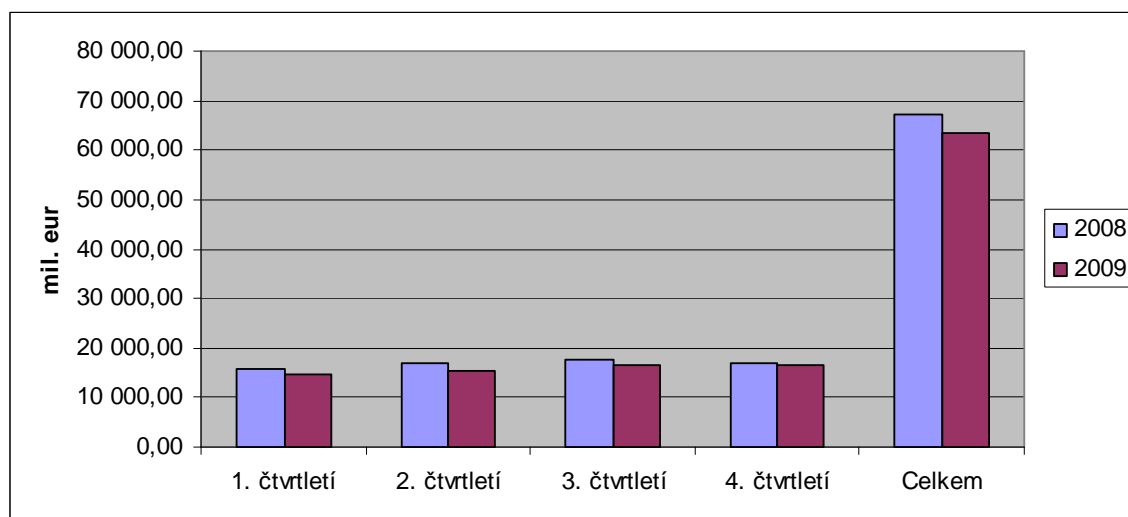
Aspekty konkurenceschopnosti. Guvernér Šramko potvrdil, že z pohledu hodinových mzdových nákladů v sektoru průmyslu se pozice Slovenska po zavedení eura mírně zhoršila. Tento aspekt cenové a nákladové konkurenceschopnosti však dal do souvislosti s celkovým žebříčkem kvality podnikatelského prostředí (s odvoláním na Doing Business 2010, Světová banka), kde se Slovensko nalézá na 42. příčce, zatímco Česká republika je v pořadí na 74. místě. Připomenul tak, že konkurenceschopnost je nutno posuzovat z více hledisek. Uzavřel proto, že zavedení eura nemělo žádný zásadní vliv na konkurenceschopnost Slovenské ekonomiky.⁴⁸

⁴⁸ ZAVEDENÍ EURA V ČR. *Guvernér Šramko o zkušenostech s eurem*. [online] 2009. [cit. 2009-01-24]. Dostupné z WWW: <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/index_1213.html>.

4.4 Slovensko v době hospodářské krize

Také slovenská ekonomika pocítila dopad celosvětové hospodářské krize. Dle dat Slovenského statistického úřadu se v 1. čtvrtletí 2009 vytvořil HDP v běžných cenách v objemu 14 655,90 mil. eur, ve 2. čtvrtletí 2009 v objemu 15 586,60. Ve 3. čtvrtletí 2009 vytvořil HDP v objemu 16 567,50 mil. eur. Naproti tomu v 1. čtvrtletí 2008 se vytvořil HDP v běžných cenách v objemu 15 768,80 mil. eur, ve 2. čtvrtletí 2008 v objemu 16 848,30 mil. eur, ve 3. čtvrtletí 2008 v objemu 17 589,0 mil. eur a ve 4. čtvrtletí 2008 v objemu 17 015,0 mil. eur. Celkový objem HDP za rok 2008 byl ve výši 67 221 mil. eur. V roce 2009 dosáhla tvorba celkového HDP 63 331,6 mil. eur. Porovnání čtvrtletního HDP za rok 2008 a 2009 znázorňuje graf (4.2).

Graf 4.2 Vývoj čtvrtletního HDP Slovenska v letech 2008 a 2009

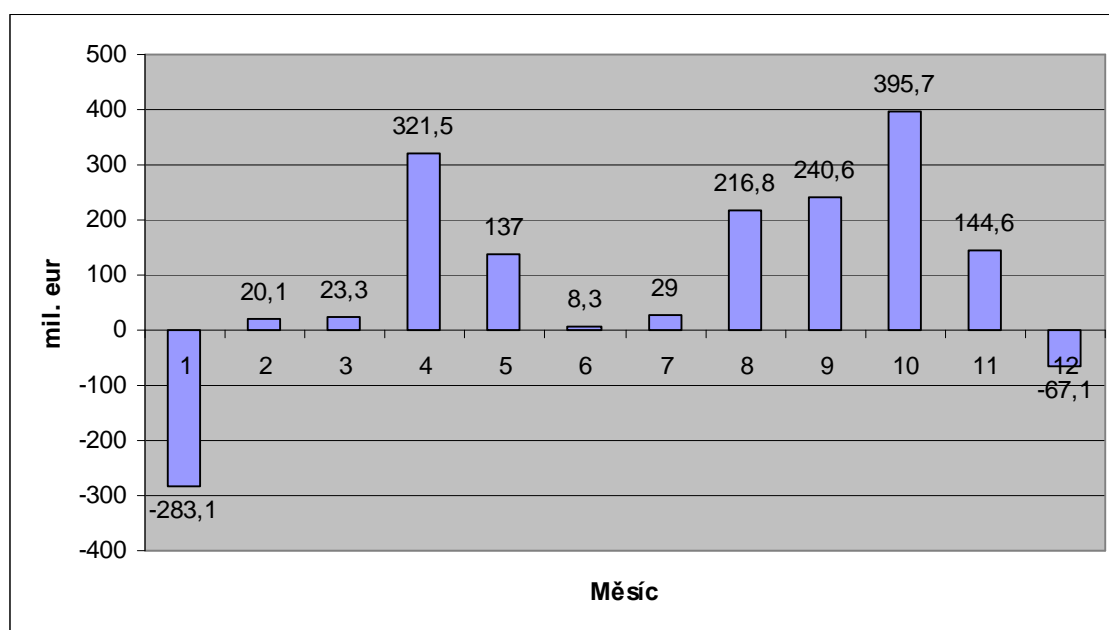

Zdroj : Štatistický úrad Slovenskej republiky [25.3.2010]

Na propadu slovenské ekonomiky se hlavní měrou podílel vývoj ekonomiky v největších obchodních partnerích Slovenska, tedy především v Německu.

V rámci zahraničního obchodu bylo dle dat Slovenského statistického úřadu celkové saldo za rok 2009 aktivní ve výši 1 186,8 mil. eur. Vývoj měsíčního salda ZO za rok 2009 je znázorněn v grafu č. (4.3).

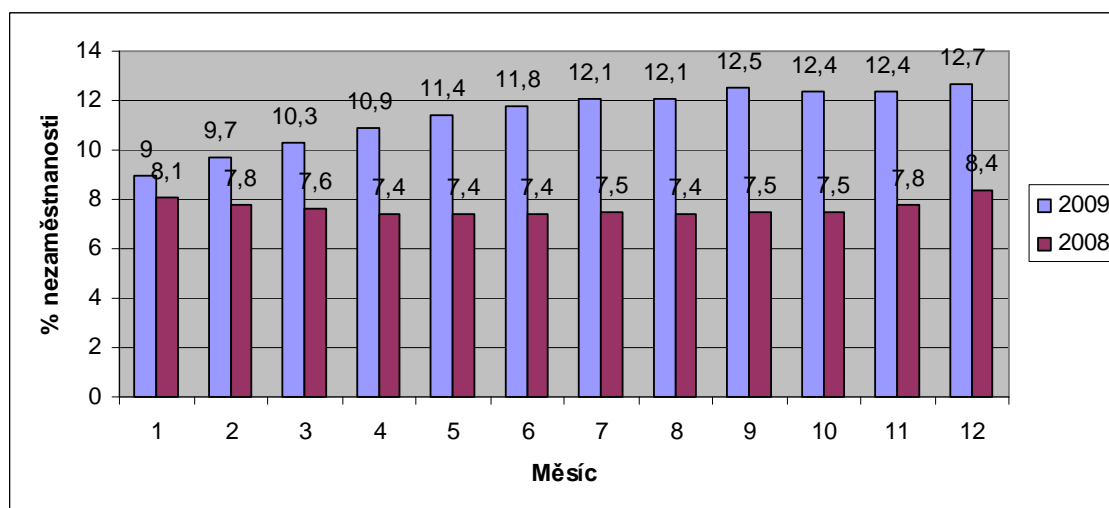
Graf 4.3 Vývoj zahraničního obchodu Slovenska za rok 2009

Zdroj : Štatistický úrad Slovenskej republiky [25.3.2010]

Nejvýrazněji se dopad krize promítl v klíčovém průmyslovém odvětví - v automobilovém průmyslu. Zabránění propadu nepomohlo ani vládní opatření v podobě šrotovného. S dopadem krize do ekonomiky souvisí nárůst nezaměstnanosti (porovnání míry nezaměstnanosti v roce 2008 a 2009 znázorňuje graf č. (4.4).

Graf 4.4 Porovnání míry nezaměstnanosti Slovenska v letech 2008 a 2009

Zdroj : Štatistický úrad Slovenskej republiky [25.3.2010]

Změny vnějšího prostředí se projeví v nižším zájmu investorů investovat na Slovensko a navíc i v postupném stěhování svých investic ze Slovenska. To se

následně projevilo ve zpomalování především průmyslové výroby a v opětovném narůstání počtu nezaměstnaných.

4.5 Fiskální a měnová politika pro období 2010

Na rozdíl od České republiky, které pro Evropskou unii vypracovává konvergenční program, vytváří Slovensko jako země eurozóny stabilizační program. Hospodářská politika SR na období 2010 je obsažena ve stabilizačním programu pro období 2009 – 2012.

Cíle hospodářské politiky vlády SR pružně reagují na aktuální hospodářskou krizi, přičemž prioritou je i nadále zabezpečení dlouhodobě udržitelného růstu ekonomiky, který je nutnou podmínkou pro zrychlení růstu životní úrovně a dobehnutí úrovně rozvinutých členských států v EU. Vstup SR do eurozóny a ztráta nezávislé měnové politiky zvyšuje význam zodpovědné fiskální politiky zaměřené na konsolidaci a efektivní působení automatických stabilizátorů a strukturálních politik zaměřených na zvyšování flexibility trhů a potenciálního růstu ekonomiky.

4.5.1 Fiskální politika

Strategie fiskální politiky předpokládá konsolidaci veřejných financí v roce 2012. V konsolidaci se vláda zavazuje pokračovat i v následujících letech, dokud nebude dosaženo vyrovnaného rozpočtu. Ve střednědobém horizontě má vláda SR dva základní fiskální cíle. Prvním je snížit deficit veřejné správy na hranici 3 % HDP do roku 2012 a splnit tak požadavky vyplývající z procedury nadměrného deficitu. Druhým cílem je pokračovat v konsolidaci i po roku 2012 s cílem dosáhnout vyrovnaného rozpočtu nejpozději do roku 2015, což je základním předpokladem pro dosažení dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí.

Vládou stanovené tempo konsolidace je v porovnání s posledním programem stability ambicióznější vzhledem ke skutečnosti, že v důsledku hospodářské krize došlo k trvalé ztrátě části potenciálního produktu, čímž se automaticky prohloubil strukturální deficit veřejné správy. Podle odhadů Ministerstva financí SR negativní vliv ztráty potenciálního produktu v důsledku krize na saldo veřejné správy dosáhne v roce 2011 úroveň až 4,3 % HDP.

Současný rozpočet počítá v roce 2011 s deficitem na úrovni 4,2 %, vzhledem na to je možné vyvodit závěr, že kdyby ekonomická krize nebyla, současné nastavení politiky by zabezpečilo v roce 2011 vyrovnané hospodaření veřejné správy. Hodnota 4,3 % HDP představuje nutnost dodatečné konsolidace, aby se strukturální pozice dostala na původně plánovanou úroveň.

4.5.2 Měnová politika

Po vstupu Slovenska do eurozóny zůstává v měnové oblasti nadále hlavním cílem cenová stabilita. Evropská centrální banka definuje cenovou stabilitu jako inflaci pod, ale blízko úrovně 2 %. Je však zřejmé, že v období pokračování reálné a nominální konvergence Slovensko může v důsledku absence kurzové politiky očekávat mírně vyšší míru inflace. Z dlouhodobého hlediska bude pro zabezpečení cenové stability na Slovensku klíčová zodpovědná fiskální politika a strukturální politiky zaměřené na zvýšení flexibility trhu práce a trhu zboží a služeb.⁴⁹

4.6 Shrnutí

Od své samostatnosti v roce 1993 do současnosti prošlo Slovensko značným vývojem. V prvních letech šlo především o přeměnu ekonomiky na tržní systém. Oblast politiky byla po období 1993 - 1998 spojována především se jménem premiéra Vladimíra Mečiara. Při porovnání s Českou republikou Slovensko v té době mírně zaostávalo.

Na konci 90. let se na politické scéně objevila vláda Mikoláše Dzurindy. Zahraniční prioritou země se stal vstup do EU a NATO. Tato vláda po roce 2000 zavedla několik důležitých reforem, díky kterým se Slovensko značně posunulo vpřed. I když před vstupem do EU obecně přetrvával názor, že Slovensko není na vstup ještě dostatečně připraveno, nakonec bylo v roce 2004 do EU přijato.

---

⁴⁹ EUROPEAN COMMISSION. *Stability and convergence programmes : 2009 – 2010*. [online] 2009. [cit. 2010-04-03]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/economy_finance/sgp/pdf/20_scps/2009-10/01_programme/sk_2010-01-29_sp_sk.pdf>.

Strategie přijetí eura byla slovenskou vládou schválena už v polovině roku 2003. Protože splnilo všechna konvergenční kritéria, mohlo od 1. ledna 2009 přijmout euro tak, jak si naplánovalo. Rok 2009 se pro slovenskou historii zapsal nejen jako rok přijetí eura, ale také jako rok celosvětové hospodářské krize, která poznamenala Slovensko.

Poslední kapitola práce bude zaměřena na komparaci vybraných aspektů hospodářské politiky České a Slovenské republiky.

5 Komparace hospodářských politik České a Slovenské republiky v oblasti přijetí eura

Pro samotnou komparaci jsem si vybrala oblast ekonomických reforem (daňové, důchodové, zdravotní), vývoje ekonomiky, politické situace, plnění maastrichtských kritérií.

5.1 Oblast ekonomických reforem

V rámci srovnání obou zemí v oblasti ekonomických reforem vychází jednoznačně lépe Slovensko. To za vlády Mikuláše Dzurindy realizovalo od roku 2004 reformy, které přispěly k růstu slovenské ekonomiky. Reformy také pomohly konsolidovat veřejné finance, což zvýšilo schopnost slovenské ekonomiky splnit maastrichtská kritéria. Kdyby se v ČR podařilo realizovat potřebné reformy v podobném rozsahu jako na Slovensku, s velkou pravděpodobností by poté česká ekonomika byla schopna plnit maastrichtská kritéria (zejména pokud jde o kritérium poměru deficitu veřejných financí k HDP, s jehož plněním má ČR v současnosti největší problém). Podkladem pro srovnání jsou kapitoly (3.2) a (4.2).

5.1.1 Daňová reforma

Hlavní rozdíl mezi ČR a SR v rámci daňové reformy je ten, že SR se podařilo prosadit a realizovat veškerá opatření daňové reformy, v ČR jen některá. SR také začalo realizovat reformu o 4 roky dříve než ČR. Slovenská daňová reforma přispěla ke zjednodušení celého daňového systému, v ČR k výraznému zjednodušení nedošlo.

ČR začala vytvářet reformu až v roce 2007. První přijatá opatření začala platit od 1. ledna 2008. Mezi ně patřila jednotná sazba daně pro fyzické osoby ve výši 15 % - počítána ze superhrubé mzdy⁵⁰, navýšení snížené sazby DPH na 9 %. Ministerstvo financí ČR následně vytvořilo koncept dalších změn v daňové oblasti pro období 2010, které ale kvůli politické situaci realizovány nebyly.

---

⁵⁰ Superhrubá mzda je součtem hrubé mzdy, zdravotního a sociálního pojištění.

SR realizovala daňovou reformu od 1. ledna 2004. Hlavními změnami reformy bylo stanovení rovné daně (pro fyzické i právnické osoby) ve výši 19 % - která je počítána z hrubé mzdy, dále vytvoření jednotné sazby DPH – taktéž ve výši 19 %, zrušení daně dědické a darovací, daň z převodu nemovitostí byla zrušena v roce 2005. Došlo také ke zvýšení sazeb u spotřební daně (tato daň je uvalena na víno, pivo, tabákové výrobky, líh, minerální olej, elektřinu, uhlí a zemní plyn). Výsledkem reformy bylo celkové zjednodušení daňového systému země, vytvoření lepšího podnikatelského prostředí, díky kterému vzrostl příliv zahraničních investic.

5.1.2 Důchodová reforma

Tato reforma patří bezesporu k nejdůležitějším. Zatímco v SR byla realizována komplexně celá reforma, v ČR byla prosazena pouze první fáze. Provedení důchodové reformy tak stále zůstává důležitým úkolem pro budoucí vládu ČR, která by měla vzejít z květnových voleb.

V ČR začala od 1. ledna 2010 platit první fáze důchodové reformy, která byla schválena v roce 2008. Mezi opatření první fáze patří posunutí věkové hranice odchodu do důchodu pro muže i ženy, zrušení doby studia jako náhradní doby pojištění (jde o studium na střední, vyšší odborné či vysoké škole po dobu 6 let po dosažení 18 let věku). Plánovaná druhá a třetí fáze již realizována nebyla.

Slovenská důchodová reforma začala platit od 1. ledna 2005. Byl vytvořen tzv. trojpilířový systém důchodového zabezpečení. Důchodová reforma přinesla Slovensku spravedlivější důchody založené na principu zásluhovosti, možnost občana rozhodnout se o části svého důchodu.

5.1.3 Reforma zdravotnictví

ČR zavedla od 1. ledna 2008 regulační poplatky ve zdravotnictví. Ponechání nebo zrušení těchto poplatků se stalo často diskutovaným tématem politiků, odborníků i běžných občanů. Jde zatím o jedinou změnu, která byla v ČR realizována v rámci reformy zdravotnictví.

SR začala s realizací této reformy v roce 2004. Zavedení poplatků a zvýšení finanční spoluúčasti pacientů se u slovenských občanů nesetkalo s kladným ohlasem. Přínosem reformy bylo částečné oddlužení zdravotního sektoru.

U této reformy došlo s příchodem nové vlády premiéra Roberta Fica v roce 2006 ke změnám v zdravotním systému. Jeho vláda zrušila většinu opatření, které byly od roku 2004 zavedeny (jednalo se o zrušení poplatků za ošetření v ordinacích a nemocnicích, snížení sazeb za lékařský předpis a převedení nemocnic a pojišťoven z akciových společností na veřejné instituce).

5.2 Ekonomický vývoj

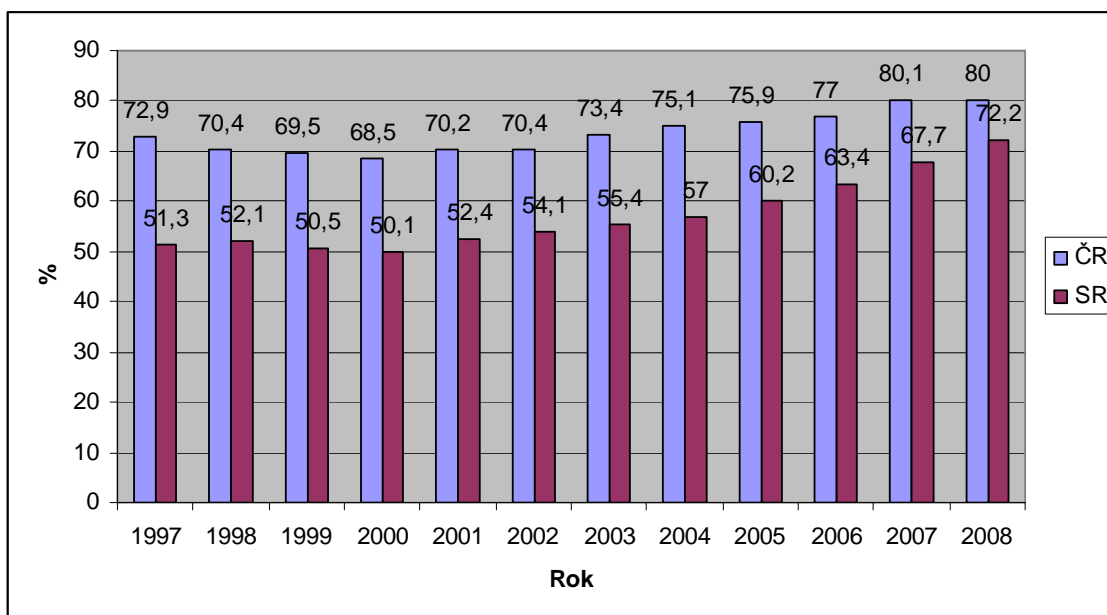
Při srovnání této části vycházím z kapitol (3.1.1) a (3.1.2) a dále z kapitoly (4.1.1.) Každá země se může různorodě vyvíjet. Na území každého státu se nachází oblasti, které jsou „tahounem ekonomiky“ a naopak oblasti, které jsou slabé a potřebují pomoc. Vývoj ekonomiky je ovlivněn celkovou situací ve státě – výkonností firem a domácností, politickou situací, spoluprací se zahraničím aj.

Z hlediska přijetí eura ovlivňuje vývoj ekonomiky plnění maastrichtských kritérií. Stát, ve kterém se ekonomika dobře a rychle vyvíjí, je schopen dříve plnit podmínky členství v eurozóně.

V době, kdy ČR a SR byly jedním státem, bylo v ekonomickém vývoji lepší ČR, především díky průmyslové výrobě. SR dlouho nosilo přívlastek „to, které dohání ČR“. I po rozdělení v roce 1993 zůstala situace stejná a následný nový vývoj každého státu vyzníval lépe pro ČR. SR zaostávalo hlavně kvůli politice tehdejšího premiéra Mečiara. Pro ČR přichází první vážnější problémy v roce 1997 a 1998, které se projevují propadem ekonomiky. Nové vlády obou zemí se od roku 1998 snaží o hospodářský růst a makroekonomickou stabilizaci. Jejich snaha je úspěšná a ekonomiky se dostávají do kladných růstových hodnot. Je zde ale vidět jeden velký rozdíl. Zatímco slovenská ekonomika každoročně konstantně narůstá, v české jsou patrné výkyvy růstu.

Členské země EU jsou vzájemně porovnávány z hlediska úrovně vyspělosti. Z tohoto hlediska má ČR lepší úroveň vyspělosti než SR. Porovnání obou zemí znázorňuje graf (5.1) ze kterého je patrné, že ČR se od roku 1997 drží na úrovni okolo 70 % průměru EU, od roku 2003 tato úroveň narůstá až do současných 80 % průměru EU (velký podíl na celkové úrovni vyspělosti ČR má hlavní město Praha, která sama svou úrovní několikanásobně převyšuje úroveň zbytku republiky). SR začínalo v roce 1997 na úrovni okolo 50 % průměru EU, od roku 2001 i jeho úroveň narůstá na současných 72 % průměru EU. U SR je nárůst úrovně vyspělosti více viditelný.

Graf 5.1 Vývoj HDP na ob. v paritě kupní síly ČR a SR v letech 1997 - 2008*

*)EU (27) = 100 %

Zdroj : Eurostat [14.2.2010]

5.3 Oblast politická

Debata o politicích a politice všeobecně je vždy velmi diskutovaným a citlivým tématem. Každý z nás má na tuto oblast svůj vlastní názor. Své názory projevujeme sympatiemi či antipatiemi k jednotlivým politickým stranám, které se nás snaží přesvědčit o tom, jak jim jde o blahobyt občanů a prosperitu dané země.

Pokud se chce běžný občan stát politikem, většinou ho k tomu motivuje možnost podílet se na spolutřechování o tom, jak se bude vyvíjet např. dané město či region, snaha prosadit svůj názor, změnit či zrušit věci, které považuje za chybné a nesprávné. S vyšší úrovní politiky má politik možnost ovlivnit věci, které mu mohou přinést velký úspěch, ale také velkou prohru. S všudypřítomnou kritikou musí politik počítat již v době, kdy do politiky vstupuje.

Politika se provádí na mnoha úrovních. Od obecní až po vrcholovou, která ovlivňuje celou danou zemi. Provádění politiky na vrcholné úrovni je úkolem vlády každé země. Vláda nemá nikdy lehkou úlohu. Každá vláda si vždy stanovuje priority nebo cíle, kterých chce za dané volební období dosáhnout. Cesta k dosáhnutí těchto cílů je ale ve většině případů těžká a plná překážek. Překážkou mohou být např. opoziční politické strany, které obvykle nesouhlasí s opatřeními, které vláda navrhla

a realizovala. S tím souvisí i to, zda má daná vláda dostatečnou politickou podporu pro prosazení a realizaci svých opatření. Další překážkou mohou být negativní reakce řadových občanů, firem a dalších skupin, na které především dopadají politické a vládní činy.

Plnění maastrichtských kritérií a následné přijetí eura je dáno nejen vývojem ekonomiky, ale především politickými rozhodnutími a opatřeními, které daný vývoj země ovlivňují.

Při porovnání prováděné politiky ČR a SR vycházím z kapitol (3.1.1) a (4.1.1). Politické rozhodnutí stálo za rozdělením jedné země na dvě samostatné republiky v roce 1993. Obě země se poté vydaly vlastní cestou transformace ekonomiky doprovázené klíčovými politickými představiteli dané doby.

Prvních pět let nového vývoje SR je spojováno s politikou vlády Vladimíra Mečiara. Ve srovnání s vývojem ČR v té samé době zaostávalo a zatímco ČR se stala jednou z nejlépe se transformujících se zemí (ve srovnání s ostatními postkomunistickými zeměmi jako např. Polskem, Maďarskem, Rumunskem, Bulharskem a dalšími), ve SR vláda Mečiara reformní procesy zpomalila nebo zcela zastavila. Vláda Mečiara prováděla politiku, která brzdila SR v rychlejší integraci do mezinárodních organizací.

V roce 1998 přišel další milník ve slovenské politice. Po volbách se premiérem stal Mikuláš Dzurinda. Jeho vláda přišla se změnami, které Slovensko posunulo vpřed ve všech směrech. Politika, kterou Dzurindova vláda prováděla, byla ve srovnání s českou více radikální a bolestivá, na druhou stranu přinesla SR úspěch, mezinárodní uznání a dosažení stanovených cílů. ČR v roce 1998 začínalo s úřednickou vládou, kterou v témže roce vystřídala vláda sociálních demokratů s premiérem Milošem Zemanem. Do roku 2006 ČR vedly vlády s dominancí sociálních demokratů. Jejich politika byla expanzivní se snahou podpořit růst ekonomiky, negativním dopadem byl trvale narůstající deficit státního rozpočtu a státního dluhu. Rok 1998 byl podle mého mínění v oblasti české a slovenské politiky zlomový. SR měla o poznání horší pozici ve vývoji než ČR. Pokud chtěla SR dohnat ČR, musela přijít se změnami. Shodou okolností se premiérem SR vlády v té době stal člověk, který změny chtěl a jeho vláda měla dostatečnou politickou sílu na to, aby dané změny navrhla, prosadila a realizovala.

Slovensko Českou republiku možná ještě nedohadlo v úrovni vyspělosti, předešlo jí ale o několik let v oblasti provedených ekonomických reforem.

Tyto reformy přinesly Dzurindovi a jeho vládě asi největší úspěch, ale samozřejmě i kritiku. Krize vládních stran v roce 2006 znamenala rozpadnutí Dzurindovy vlády a předčasné volby. Současná vláda Roberta Fica sice některé kroky provedené za premiéra Dzurindy změnila, přesto hlavně díky reformám z let 2004 mohla SR pokračovat ve svém úspěšném vývoji a v roce 2009 vstoupit do eurozóny.

Vlády ČR v letech 1998 – 2006 žádné okolnosti nenutily k tomu, aby provedly nějaké radikální kroky. Ekonomika se dobře vyvíjela, ČR pokračovala v přístupovém procesu do EU. Slabou stránkou se ale stala velikost politické síly. Od roku 1998 dosud neměla žádná vláda ČR jednoznačnou převahu v Poslanecké sněmovně. V roce 2006 se vedení země ujal premiér Mirek Topolánek se svou vládou. Tento premiér toho zažil opravdu hodně. Sestavil dvě vlády, které Poslanecká sněmovna po čase dvakrát vyslovila nedůvěru, tu druhou dokonce za českého předsednictví v Radě EU. Topolánkova vláda přišla s návrhem reforem, které měly v první řadě zvrátit špatný stav veřejných financí. Na rozdíl od slovenské vlády se té české podařilo prosadit jen několik málo opatření. Novou vládu, která má vzejít z letošních květnových voleb tak čeká mnoho úkolů.

Pro přijetí eura je nutná širší politická shoda. Obecně je přístup českých politických stran k zavedení eura pozitivní. Vstup do eurozóny je součástí dlouhodobých strategií levicových i pravicových stran. V současnosti především levicová ČSSD plně podporuje přijetí eura v ČR. Pravicové strany v ČR euro také podporují, prioritní je pro ně ale snížení deficitu veřejných financí. Osobně si myslím, že problém není v politickém přístupu k otázce členství ČR v eurozóně. Tím je spíše způsob, jakým chtějí jednotlivé politické strany stanoveného cíle – tedy přijetí eura - dosáhnout.

Obdobně také v SR panovala v otázce přijetí eura politická shoda. Už pravicová vláda premiéra Dzurindy si dala na počátku svého volebního období v roce 1998 za jeden z cílů přistoupení do Evropské unie. Následně se v dalším volebním období od roku 2002 cílem slovenských politických představitelů stalo přijetí eura. V dosažení tohoto cíle pokračovala od roku 2006 levicová vláda premiéra Fica.

5.4 Plnění maastrichtských kritérií

Při srovnání této oblasti vycházím z kapitol (3.4.1) a (4.4.1.) Splnění maastrichtských kritérií je nutnou podmínkou vstupu země do eurozóny. Ačkoliv Česká i Slovenská republika byly přijaty do Evropské unie ve stejnou dobu, tedy 1. května 2004, dokázala SR čtyři roky po vstupu (v roce 2008) splnit tato požadovaná kritéria a v roce 2009 se stát dalším členem eurozóny. ČR v porovnání se SR v roce 2008 nesplňovala kritérium výše míry inflace a členství v systému ERM II (viz tabulka (5.1)). Zatímco SR do systému ERM II vstoupilo už v roce 2005 a nemuselo během doby členství devalvovat svou měnu, ČR prozatím do tohoto systému zapojeno není a datum vstupu do ERM II nebyl oficiálně stanoven.

Za rok 2009 ČR nesplnila kritéria členství v systému ERM II a deficit veřejných financí k HDP. Naopak i kvůli důsledku dopadu celosvětové ekonomické krize plní kritérium míry inflace. Prozatím nemá problém s plněním kritérií dlouhodobých úrokových sazeb a výši veřejného dluhu k HDP.

Tab. 5.1 Komparace ČR a SR v plnění maastrichtských kritérií za rok 2008

Kritérium	Referenční hodnota za rok 2008	Plnění ČR	Plnění SR
Míra inflace	3,2 %	6,4 %	2,2 %
Deficit veřejných financí k HDP	3 %	1,2 %	2,2 %
Veřejný dluh k HDP	60 %	28,8 %	29,4 %
Dlouh. úrok. sazby	6,2 %	4,7 %	4,5 %
Stabilita měnového kurzu	Zapojení národní měny do ERM II dva roky před hodnocením	ČR není zapojena do systému ERM II	Členství v systému od listopadu 2005 bez devalvací

Zdroj : MF ČR (2005), MF SR (2007), Vlastní zpracování

5.5 Shrnutí

Tato kapitola je nejen o faktorech, které vedly k přijetí eura na Slovensku, ale především o srovnání hospodářských politik prováděné Českou a Slovenskou republikou. Slabou stránkou hospodářské politiky ČR je především politická nestabilita, která neumožňuje posunout se kupředu za stanovenými cíli. SR tento problém neměla, když tvořila cestu, která je následně přivedla k euru. Provedli potřebné reformy, každoročně posilovali ekonomiku, splnili maastrichtská kritéria. Kdy se toto vše povede i v ČR, je otázkou, která momentálně nemá jasnou odpověď.

6 Závěr

Euro je název společné měny, kterou 1. ledna 1999 zavedlo jedenáct států Evropské unie (Belgie, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemí, Portugalsko, Rakousko, Španělsko) a o dva roky později Řecko. Od 1. ledna 2007 se euro stalo národní měnou také ve Slovinsku, od 1. ledna 2008 na Kypru a Maltě a od 1. ledna 2009 na Slovensku. Za doby svého působení získalo euro postavení významné světové měny. Také ČR má závazek přijmout euro daný přístupovou dohodou vůči EU.

Přijetí eura je pro ČR velmi důležité, protože má charakter malé otevřené ekonomiky a tvorba jejího hrubého domácího produktu je z velké míry závislá na zahraničním obchodu, resp. exportu. Největší procento vývozu připadá na země EU, kde jako největší obchodní partneři ČR dominují Německo a Slovensko. Čeští exportéři jsou dlouhodobě zastáncem přijetí eura. Každý pohyb koruny totiž ovlivňuje vývoz i dovoz. Přijetím eura by jim odpadly především transakční a administrativní náklady.

Cílem diplomové práce bylo porovnat hospodářské politiky České a Slovenské republiky v oblasti přijetí eura. Z této práce vyplývá, že z hlediska zavedení eura byla úspěšnější hospodářská politika SR.

Pro SR byl důležitý rok 1998, kdy se premiérem stal Mikuláš Dzurinda, který začal provádět změny vedoucí k tomu, aby SR postoupila ve svém hospodářském vývoji dopředu (např. se snažil o posílení tržního prostředí, omezení vlivu státu; především ale se svou vládou provedl v roce 2004 řadu reforem, které ovlivnily slovenskou ekonomiku). Hospodářská politika SR za jeho působení dosáhla v letech 1998 – 2006 stanovených cílů – např. makroekonomické stabilizace nebo členství v EU. Slovenská ekonomika podávala stále lepší výkony, stoupl počet zahraničních investorů. Od roku 2006 pak pokračovala hospodářská politika SR v cestě za vstupem do eurozóny, což se jí nakonec podařilo. Současná hospodářská politika SR se především zaměřuje na podporu ekonomiky, kterou oslabil celosvětová ekonomická krize. Z hlediska eura je pro SR současným cílem dodržovat pravidla Paktu stability a růstu. Dopady hospodářské krize na ekonomiku ovšem značně komplikuje plnění tohoto Paktu.

Pomineme-li fakt, že vstupem do EU se státy zavazují vstoupit také do eurozóny, je přijetí eura především o politické vůli a politickém rozhodnutí. SR zavedla euro díky splněným maastrichtským kritériím. Na plnění těchto kritérií se společně podílela slovenská vláda s Národní bankou Slovenska, dalším pozitivem byl

vysoký ekonomický růst, který v SR nastartovaly provedené ekonomické reformy z roku 2004. A právě ekonomické reformy závisely na již zmiňované politické vůli. Lze konstatovat, že SR v posledních letech udělala velký krok dopředu.

Hospodářská politika v ČR zažila na přelomu let 1998 a 1999 krizi, která utlumila slibně se vyvíjející ekonomiku v předešlých letech. V období 1998 – 2006 se do hospodářské politiky ČR promítly opatření sociálnědemokratických vlád (především snižování daňového zatížení a nárůst sociálních výdajů), díky kterým se podařilo oživit ekonomiku i za cenu začínajícího a následně prohlubujícího se deficitu veřejných financí. Deficit je hlavní překážkou bránící přijetí eura v ČR, v současné době je největší za celou historii samostatné ČR. K jeho snížení by ČR potřebovala provést především penzijní a zdravotnickou reformu. K tomu je ovšem nutná politická shoda a silný politický mandát. Bohužel současná vysoká politika v ČR nám mnoho jistoty nedává. Jistě, politika je věcí rozdílných názorů, ale vzájemné obviňování, napadání a urážení je už překračování určitých hranic. Jestli se budoucí vládě ČR, která by měla vzejít z květnových voleb, podaří alespoň částečně snížit deficit veřejných financí, zůstává otázkou. Narůstající deficit se od roku 2006 pokoušela svými reformami zvrátit vláda premiéra Topolánka a také současná úřednická vláda Jana Fischera se snažila svými návrhy deficit zmenšit. Některá opatření se podařilo prosadit. V porovnání se slovenskými reformami je ČR teprve na začátku, což ji značně znevýhodňuje. Velkou nevýhodou pro hospodářskou politiku ČR je politická nestabilita.

Diplomová práce potvrdila hypotézu, která byla stanovena v úvodu. SR se stala členem eurozóny díky provedeným reformám, dobrému a silnému ekonomickému vývoji a politické vůli přijmout euro. ČR si bude muset na zavedení eura ještě nějakou dobu počkat. Zatím budou čeští exportéři nadále počítat transakční náklady, lidé budou při cestách do zemí eurozóny směňovat české koruny za eura a Evropská unie bude čekat, kdy ČR splní maastrichtská kritéria. Doufejme, že nebude mezi posledními.

Seznam použité literatury

Knižní publikace:

1. BALDWIN, Richard; WYPLOSZ, Charles. *Ekonomie evropské integrace*. Praha: Grada Publishing, 2008. 480 s. ISBN 978-80-247-1807-1.
2. DĚDEK, Oldřich. *Historie Evropské měnové integrace*. Praha: C.H. Beck, 2008. 260 s. ISBN 978-80-7400-076-8.
3. DE GRAUWE, Paul. *Economics of monetary union*. 7th edition. Oxford: Oxford University Press, 2007. 281 s. ISBN 978-0-19-929780-1.
4. MORVAY, Karol a kol. *Transformácia ekonomiky: skúsenosti Slovenska*. Bratislava: Ústav slovenskej a svetovej ekonomiky SAV, 2005. 330 s. ISBN 80-7144-143-0.
5. SPĚVÁČEK, Vojtěch a kol. *Transformace české ekonomiky: politické, ekonomické a sociální aspekty*. Praha: LINDE, 2002. 525 s. ISBN 80-86131-32-7.
6. VODIČKA, Karel; CABADA, Ladislav. *Politický systém České republiky: historie a současnost*. 2. aktualiz. a rozš. vydání. Praha: Portál, 2007. 374 s. ISBN 978-80-7367-337-6
7. ÚZ č. 764 : *Evropské právo*. Ostrava: Sagit, 2010. 304 s. ISBN 978-80-7208-785-3
8. ŽÍDEK, Libor. *Transformace české ekonomiky: 1989 – 2004*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2006. 304 s. ISBN 80-7179-922-X

Internetové zdroje:

9. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *O ČNB*. [online] 2003-2010. [cit. 2010-03-07]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/o_cnb/>.

10. ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA. *Prognóza*. [online] 2003-2010. [cit. 2010-04-10]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/prognóza/#inflace>.
11. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Hlavní makroekonomické údaje*. [online] 2010. [cit. 2010-03-03]. Dostupné z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr:_makroekonomicke_udaje/\\$File/HLM_AKRO.xls](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr:_makroekonomicke_udaje/$File/HLM_AKRO.xls)>.
12. EUROPEAN COMMISSION. *Stability and convergence programmes : 2009 – 2010*. [online] 2009. [cit. 2010-04-03]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/economy_finance/sgp/pdf/20_scps/2009-10/01_programme/sk_2010-01-29_sp_sk.pdf>.
13. EUROSOP. Česká republika. [online] 2005. [cit. 2009-03-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.eurosop.cz/562/sekce/zakladni-informace/>>.
14. EUROSOP. *Slovensko*. [online] 2005. [cit. 2009-01-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.eurosop.cz/450/sekce/zakladni-informace/>>.
15. EUROSTAT. *GDP per capita in PPS*. [online] 2010. [cit. 2010-03-03]. Dostupné z WWW: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsieb010>>.
16. EUROSTAT. *Real GDP growth rate*. [online] 2010. [cit. 2010-03-03]. Dostupné z WWW: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsieb020>>.
17. EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. *Nástroje měnové politiky*. [online] 2009. [cit. 2009-11-25]. Dostupné z WWW: <http://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/facts/monopol/html/mp_007.cs.html>.

18. EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. *Rada guvernéřů..* [online] 2009. [cit. 2009-11-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/decisions/govc/html/index.cs.html>>.
19. EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA . *Strategy.* [online] 2009. [cit. 2009-11-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.ecb.int/mopo/strategy/html/index.en.html>>.
20. EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. *Transparentnost.* [online] 2009. [cit. 2009-11-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/transparency/html/index.cs.html>>.
21. EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. *Upisování základního kapitálu.* [online] 2009. [cit. 2009-11-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.ecb.int/ecb/orga/capital/html/index.cs.html>>.
22. EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. *Úkoly.* [online] 2009. [cit. 2009-11-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/tasks/html/index.cs.html>>.
23. EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. *Úkoly národních centrálních bank.* [online] 2009. [cit. 2009-11-29]. Dostupné z WWW: <http://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/facts/orga/html/or_014.cs.html>.
24. MĚŠEC.CZ. *Důchodová reforma na Slovensku – inspirace pro ČR?.* [online] 1998-2010. [cit. 2010-03-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.mesec.cz/clanky/duchodova-reforma-na-slovensku-inspirace-pro-cr/>>.
25. MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Konvergenční program ČR 2010.* [online] 2005-2009. [cit. 2010-03-01]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/KoPr_201001_komplet_pdf.pdf>.

26. MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Příprava reformy daňového systému ČR*. [online] -2005-2009. [cit. 2010-03-07]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/RDS_2010_-_I_Uvod_03042008_doc.doc>.
27. MINISTERSTVO FINANCÍ SR. *Kniha reforiem*. [online] 2005. [cit. 2008-07-05]. Dostupné z WWW: <http://www.finance.gov.sk/Documents/kniha_reforiem.pdf>.
28. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Příprava podkladů pro rozhodování o pokračování důchodové reformy v letech 2004 – 2005*. [online] 2009. [cit. 2010-03-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/2228>>.
29. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR. *Varianty politických stran*. [online] 2009. [cit. 2010-03-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/2231#CSSD>>.
30. NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA. *Rating*. [online] 2009. [cit. 2010-04-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.nbs.sk/sk/o-narodnej-banke/rating>>.
31. NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA. *Zavedení eura*. [online] 2009. [cit. 2009-02-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.nbs.sk/sk/euro/zavedenie-eura>>.
32. NAŠA MENA. *Euro a Slovensko*. [online] 2007. [cit. 2009-02-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.euromena.sk/euro-a-slovensko-/10216s>>.
33. NAŠA MENA. *Zasady zavedenia eura*. [online] 2007. [cit. 2009-02-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.euromena.sk/zasady-zavedenia-eura/1563s>>.
34. REFORMA ZDRAVOTNICTVÍ FORUM CZ. *Proč nebyla v období 2006 – 2008 prosazena reforma zdravotnictví*. [online] 2009. [cit. 2010-03-16]. Dostupné z WWW: <http://www.reformazdravotnictvi.cz/content/files/cz/2009_08_Analyza_neprosazeni_reformy.pdf>.

35. ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKE REPUBLIKY. *Evidovaná nezamestnanosť v roku 2008*. [online] 2010. [cit. 2010-04-10]. Dostupné z WWW: < <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=11278>>.
36. ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKE REPUBLIKY. *Evidovaná nezamestnanosť v roku 2009*. [online] 2010. [cit. 2010-04-010]. Dostupné z WWW: <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=16251>>.
37. ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKE REPUBLIKY. *Štvrťročné údaje HDP v roku 2009 v bežných cenách*. [online] 2010. [cit. 2010-04-10]. Dostupné z WWW: < <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=17674>>.
38. ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKE REPUBLIKY. *Revidované údaje HDP*. [online] 2010. [cit. 2010-03-15]. Dostupné z WWW: <http://portal.statistics.sk/files/Sekcie/sek_300/330/rev_hdp/2009/Revidovane_s_tvtrocne_udaje_hdp_1995-2008.pdf>.
39. ŠTATISTICKÝ ÚRAD SLOVENSKE REPUBLIKY. *Zahraničný obchod podľa mesiacov v rokoch 2004 – 20010*. [online] 2010. [cit. 2010-04-08]. Dostupné z WWW: <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=16555>>.
40. ZAVEDENÍ EURA V ČR. *Guvernér Šramko o zkušenostech s eurem*. [online] 2009. [cit. 2009-01-24]. Dostupné z WWW: <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xchg/euro/xsl/index_1213.html>.
41. ZAVEDENÍ EURA V ČR. *Vyhodnocení plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou*. [online] 2009. [cit. 2010-03-10] Dostupné z WWW: <http://www.zavedenieura.cz/cps/rde/xbcr/euro/Vyhodnoceni_Maastricht_2009_.pdf>

Seznam zkratek

CB	Centrální banka
ČNB	Česká národní banka
ČSFR	Česká a Slovenská federativní republika
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
ČSÚ	Český statistický úřad
ČR	Česká republika
DPH	Daň z přidané hodnoty
ECB	Evropská centrální banka
EHS	Evropské hospodářské společenství
ES	Evropská společenství
ESCB	Evropský systém centrálních bank
EMS	Evropský měnový systém
ERM	Mechanismus směnných kurzů
EU	Evropská unie
HMU	Hospodářská a měnová unie
HDP	Hrubý domácí produkt
KDU-ČSL	Křesťanskodemokratická unie – Československá strana lidová
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
MFČR	Ministerstvo financí České republiky
MFSR	Ministerstvo financí Slovenské republiky
NATO	Severoatlantická aliance
NBS	Národná banka Slovenska
OCA	Teorie optimální měnové oblasti
ODS	Občanská demokratická strana
OECD	Organizace pro ekonomickou a hospodářskou spolupráci
SR	Slovenská republika

Seznam tabulek

Tab. 3.1 Stav plnění maastrichtských kritérií ČR k prosinci 2009.....	44
Tab. 3.2 Aktuální prognóza ČNB.....	50
Tab. 4.1 Plnění maastrichtských kritérií SR v březnu 2008.....	66
Tab. 4.2 Aktuální ratingové hodnocení Slovenské republiky.....	67
Tab. 5.1 Komparace ČR a SR v plnění maastrichtský kritérií za rok 2008.....	79

Seznam obrázků a grafů

Graf 3.1 Tempo růstu reálného HDP v období 1996 – 2009.....	36
Graf 3.2 Vývoj míry nezaměstnanosti v ČR od roku 1993.....	48
Graf 3.3 Vývoj míry inflace v ČR od roku 1993.....	48
Graf 4.1 Porovnání reálného tempa růstu HDP EU (27) a Slovenska.....	55
Graf 4.2 Vývoj čtvrtletního HDP Slovenska v letech 2008 a 2009.....	68
Graf 4.3 Vývoj zahraničního obchodu Slovenska za rok 2009.....	69
Graf 4.4 Porovnání míry nezaměstnanosti Slovenska v letech 2008 a 2009.....	69
Graf 5.1 Vývoj HDP na ob. v paritě kupní síly ČR a SR v letech 1997 – 2008.....	76

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst.3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 26.4.2010

jméno a příjmení studenta
Bc. Eva Tomečková

Adresa trvalého pobytu studenta:
Malá Bystřice 151, Valašská Bystřice 756 27

Seznam příloh

Příloha č. 1 Splacené podíly národních centrálních bank zemí eurozóny

Příloha č. 2 Splacené podíly národních centrálních bank zemí mimo eurozónu

Příloha č. 3 Historie vývoje ratingu Slovenské republiky

Příloha č. 1

Splacené podíly národních centrálních bank zemí eurozóny (k 1. lednu 2009)

Národní centrální banka	Podíl v %	Splacený kapitál (€)
Nationale Bank van België / Banque Nationale de Belgique	2,4256	139 730 384,68
Deutsche Bundesbank	18,9373	1 090 912 027,43
Central Bank and Financial Services Authority of Ireland	1,1107	63 983 566,24
Bank of Greece	1,9649	113 191 059,06
Banco de España	8,3040	478 364 575,51
Banque de France	14,2212	819 233 899,48
Banca d'Italia	12,4966	719 885 688,14
Central Bank of Cyprus	0,1369	7 886 333,14
Banque centrale du Luxembourg	0,1747	10 063 859,75
Bank Ċentrali ta' Malta / Central Bank of Malta	0,0632	3 640 732,32
De Nederlandsche Bank	3,9882	229 746 339,12
Oesterreichische Nationalbank	1,9417	111 854 587,70
Banco de Portugal	1,7504	100 834 459,65
Banka Slovenije	0,3288	18 941 025,10
Národná banka Slovenska	0,6934	39 944 363,76
Suomen Pankki – Finlands Bank	1,2539	72 232 820,48
Celkem	69,7915	4 020 445 721,56

Zdroj: <http://www.ecb.int/ecb/orga/capital/html/index.cs.html>

Příloha č. 2

Splacené podíly národních centrálních bank zemí mimo eurozónu (k 1. lednu 2009)

Národní centrální banka	Podíl v %	Splacený kapitál (€)
Българска народна банка (Bulharská národní banka)	0,8686	3 502 591,87
Česká národní banka	1,4472	5 835 771,31
Danmarks Nationalbank	1,4835	5 982 149,49
Eesti Pank	0,1790	721 809,75
Latvijas Banka	0,2837	1 144 007,96
Lietuvos bankas	0,4256	1 716 213,56
Magyar Nemzeti Bank	1,3856	5 587 371,98
Narodowy Bank Polski	4,8954	19 740 488,44
Banca Națională a României	2,4645	9 937 989,49
Sveriges Riksbank	2,2582	9 106 093,68
Bank of England	14,5172	58 539 980,14
Celkem	30,2085	121 814 467,67

Zdroj: <http://www.ecb.int/ecb/orga/capital/html/index.cs.html>

Příloha č. 3

Historie vývoje ratingu Slovenské republiky

	Standard & Poor's	Moody's Investors Service	Fitch Ratings	Rating and Investment Information	Japan Credit Rating Agency
2009	A+ stabilní výhled	A1 stabilní výhled (<i>od března</i>)	A+ stabilní výhled	A stabilní výhled	A+ stabilní výhled
2008	A+ stabilní výhled (<i>od prosince</i>) A pozitivní výhled (<i>od března</i>)	A1 pozitivní výhled (<i>od června</i>)	A+ stabilní výhled (<i>od června</i>)	A stabilní výhled (<i>od června</i>)	A+ stabilní výhled (<i>od srpna</i>)
2007	A stabilní výhled	A1 stabilní výhled	A pozitivní výhled (<i>od června</i>)	A- stabilní výhled	A pozitivní výhled (<i>od července</i>)
2006	A stabilní výhled	A1 stabilní výhled (<i>od října</i>)	A stabilní výhled	A- stabilní výhled (<i>od července</i>)	A- stabilní výhled
2005	A stabilní výhled (<i>od prosince</i>)	A2 pozitivní výhled (<i>od ledna</i>)	A stabilní výhled (<i>od října</i>)	BBB+ stabilní výhled (<i>od července</i>)	A- stabilní výhled
2004	A- pozitivní výhled (<i>od prosince</i>) BBB+ pozitivní výhled (<i>od března</i>)	A3 pozitivní výhled (<i>od července</i>)	A- stabilní výhled (<i>od září</i>) BBB+ pozitivní výhled (<i>od ledna</i>)	BBB	A- stabilní výhled (<i>od srpna</i>)
2003	BBB pozitivní výhled	A3 stabilní výhled	BBB pozitivní výhled (<i>od listopadu</i>) BBB stabilní výhled (<i>od března</i>)	BBB (<i>od ledna</i>)	BBB+ stabilní výhled (<i>od února</i>)
2002	BBB pozitivní výhled (<i>od prosince</i>)	A3 stabilní výhled (<i>od listopadu</i>)	BBB- pozitivní výhled (<i>od listopadu</i>)	BBB-	BBB stabilní výhled (<i>od dubna</i>)
2001	BBB- pozitivní výhled (<i>od října</i>)	Baa3 stabilní výhled (<i>od listopadu</i>)	BB+ pozitivní výhled (<i>od února</i>)	BBB-	BBB (<i>od března</i>)
2000	BB+ pozitivní výhled (<i>od listopadu</i>)	Ba1 pozitivní výhled (<i>od listopadu</i>)	BB+ stabilní výhled (<i>od prosince</i>)	BB+	x
1999	BB+ stabilní výhled (<i>od listopadu</i>)	Ba1 stabilní výhled (<i>od října</i>)	BB+	BB+	x

1998	BB+ negativní výhled (<i>od listopadu</i>) BBB- negativní výhled (<i>od dubna</i>)	Ba1 negativní výhled (<i>od března</i>) Baa3 negativní výhled (<i>od února</i>)	BB+ (<i>od prosince</i>)	BBB-	x
1997	BBB- stabilní výhled	Baa3	BBB-	BBB	x
1996	BBB- stabilní výhled (<i>od dubna</i>)	Baa3	BBB- (<i>od srpna</i>)	BBB	x
1995	BB+ stabilní výhled (<i>od dubna</i>)	Baa3 (<i>od května</i>)	x	BBB	x
1994	BB- stabilní výhled (<i>od února</i>)	x	x	BBB	x
1993	x	x	x	x	x

Zdroj: <http://www.nbs.sk/sk/o-narodnej-banke/rating>